

[Fiskeriministeren.]

det konservative folkeparti og jeg kan komme på nærmere hold og finde en løsning, som også fiskerne vil være tilfredse med.

Jeg takker for modtagelsen af lovforslaget og håber, at loven vil blive til gavn for Færøerne, således som man venter det deroppe.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om bortfald af ydelser til stabiliseringslån for skatteåret 1958-59 [af Axel Kristensen m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1607, fremsættelsen i tidenden sp. 3481).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Finansministeren (Kampmann): Da regeringen allerede offentligt har tilkendegivet, at den ikke mener at kunne imødekomme det ønske, der ligger bag dette fra oppositionens side fremsatte lovforslag om ikke at opkræve stabiliseringslånet for det kommende skatteår, kunne man måske sige, at der ikke var grund til at føre nogen længere diskussion om spørgsmålet i dag. Jeg mener imidlertid, at der, både da stabiliseringslånet blev gennemført, i den tid, der er gået siden da, og i forbindelse med fremsættelsen af det foreliggende lovforslag er fremført så mange synspunkter om stabiliseringslånets egentlige betydning og virkning, at det kan være rimeligt, da dette forslag nu engang er fremsat, at tage en diskussion herom. Hvis denne diskussion i øvrigt fører til, at man i et udvalg videre vil drøfte vore økonomiske forhold og søge at få beskæftigelsen forøget — det må jo være det primære formål med denne diskussion at finde frem til, hvordan dette bedst kan gøres — vil jeg hilse det med glæde.

Der er fremført forskellige motiver for,

at vi nu skulle ophæve lånet, men før jeg siger noget derom — både om de motiver, der ligger til grund for erhvervsorganisationernes henvendelse, og om de motiver, der er fremført af ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Axel Kristensen — vil jeg gerne rette et par af de misforståelser vedrørende stabiliseringslånet, som er herskende i pressen og øjensynlig også hos det ærede medlem hr. Axel Kristensen.

Jeg vil tage mit udgangspunkt i en sætning i det ærede medlem hr. Axel Kristensens fremsættelsestale — den står i Folketingstidende sp. 3483. Der siges:

„Derfor mener vi, at det i den forhåndenværende situation vil være rigtigt at lade erhvervslivets folk beholde disse 200 mill. kr., som stabiliseringslånets anden del repræsenterer“.

Herigennem har det ærede medlem givet udtryk for, at han mener, at det er erhvervslivet, der betaler hele stabiliseringslånet. Jeg ved ikke, om han virkelig har denne opfattelse. Jeg synes egentlig ikke, der er nogen særlig berettigelse for en sådan opfattelse. Det ærede medlem ved, at stabiliseringslånet er pålignet ikke-forsørgere med over 12 000 kr. i skattepligtig indtægt og forsørgere med over 14 000 kr. i skattepligtig indtægt. Nu er det naturligvis klart, at erhvervslivet er meget rigeligt repræsenteret blandt de større indtægter, men der er også andre befolkningsgrupper, der har større indtægter.

Med henblik på det ærede medlems bemærkning, som jo kunne give erhvervslivet det indtryk, at hvis stabiliseringslånet ikke blev opkrævet for det kommende finansår, vil det få 200 mill. kr. i hænde — hvilket er et fejlagtigt indtryk — har vi prøvet at danne os et skøn over, hvem der egentlig betaler stabiliseringslånet, og det vil jeg begynde med at redegøre for. Det kan ikke gøres helt eksakt, for vi har endnu ikke de detaljerede oplysninger, men vi kan på grundlag af den foreliggende indkomststatistik danne os et skøn derover.

Jeg skønner, at lidt under, men nær op til halvdelen af stabiliseringslånet betales af arbejdere i håndværk og industri, funktionærer, tjenestemænd, kontorpersonale — altså lønmodtagere — samt af de liberale erhverv: sagførere, læger o. s. v.; det betyder, at erhvervslivets folk — hvis man

[Finansministeren.]

kan bruge dette udtryk — stort set kun betaler det halve af stabiliseringslånet. Hvordan det så skulle blive muligt ved at undlade at opkræve stabiliseringslånet for det kommende skatteår at give erhvervslivet det dobbelte af, hvad det faktisk betaler, må det ærede medlem kunne forklare os her fra talerstolen.

Når jeg har villet gøre lidt ud af dette punkt, er det også, fordi man gennem det ærede medlems udtalelse får et forkert indtryk af, hvordan stabiliseringslånet virker. Man ser således gang på gang den opfattelse fremført, at stabiliseringslånets betaling betyder, at opsparingen går ned med et tilsvarende beløb, og at investeringen ville stige med dette beløb, hvis man ikke opkrævede stabiliseringslånet. Men denne opfattelse er ikke rigtig. Det ærede medlem hr. Poul Møller, som har beskæftiget sig med denne side af sagen, er vendt tilbage til, hvordan vi mente det forholdt sig, dengang vi fremsatte forslaget om stabiliseringslånet. Jeg kan sige, at der ikke for mig er fremkommet oplysninger, som kan ændre det skøn, jeg dengang dannede mig, og hvorefter jeg mener, at omkring halvdelen af stabiliseringslånet betales ud af øget opsparing, altså ved nedsat forbrug, medens den anden halvdel udredes af penge, der alligevel ville være blevet opsparret eller investeret. Der er ikke over for mig fremført argumenter — heller ikke ved dette forslags fremsættelse — der kan bibringe et andet syn på dette.

Dette betyder naturligvis ikke, at de erhvervsdrivendes 100 mill. kr. alle ville være blevet opsparret eller investeret, og at de 100 mill. kr., der betales af de øvrige skatteydere, alle ville være blevet forbrugt. Relationen mellem forbrug og investering går sikkert på tværs, men der er nok noget om, at en større andel af det, som erhvervsvirksomhedernes indehavere betaler, ville være blevet opsparret og investeret, end af det, som lønmodtagere og folk i de liberale erhverv betaler.

Jeg kan i denne forbindelse nævne et andet forhold. Jeg har også prøvet at se på, hvor meget de forskellige erhverv betaler. Det kan have sin store interesse, når erhvervslivets organisationer i forening fremsætter et ønske over for regeringen om op-

hævelse af stabiliseringslånet, at skønne lidt over, hvordan de enkelte af vore hovederhverv bidrager til stabiliseringslånet.

Hvad først skibsfarten angår, drives jo den altovervejende del af den af aktieselskaber. Nu er der den særlige ting ved stabiliseringslånet, som vi her taler om — i modsætning til den bundne opsparing, som blev gennemført under den borgerlige regering — at stabiliseringslånet ikke rammer aktieselskaber. Derfor kan jeg egentlig ikke rigtig se, hvordan Dampskibsrederiforeningen begrunder, at stabiliseringslånets påligning skulle have ødelagt investeringsmuligheder for aktieselskaber inden for vor skibsfart, men jeg går ud fra, at man inden for skibsfarten nøje har overvejet dette, og at der bliver mulighed for enten gennem den ærede ordførers udtalelser eller på anden måde at få de motiver fremlagt, der har medført, at man fra skibsfartens side alligevel har deltaget i protesten.

Ser vi på landbruget, vil jeg skønne, at højst 5 pct. af det samlede årlige beløb på 200 mill. kr., altså en halv snes millioner kroner, betales af landbruget. Prøver man at veje det ubehag, det kan være for landbrugserhvervet at betale disse 10 mill. kr. — og ubehaget bliver jo ikke mindre i en vanskelig økonomisk situation — op imod den meget store fordel, det må være for landbrugserhvervet, at obligationsrenten er faldende, hvilket vel efterhånden også vil lægge tryk på renteniveauet i øvrigt, så tror jeg, man må have lov til at hævde, at landbrugserhvervet er vel tjent med, at vi har fået dette stabiliseringslån. Da landbrugserhvervet øjensynlig er kommet til den modsatte opfattelse, vil det også være interessant at få dette nærmere begrundet.

Ser vi endelig på det, man kunne kalde byerhvervene, industri og håndværk, så tror jeg, man må erkende, at det er inden for disse områder, stabiliseringslånet har virket mest gerende. Det er vel også inden for disse områder, der findes flest selvstændige erhvervsdrivende, som betaler ikke altid helt ubetydelige beløb til stabiliseringslånet. Jeg tror på den anden side, man skal være noget forsigtig med at generalisere alt for stærkt herudfra. Jeg har jo fået forelagt en række sager, hvor man har bedt om nedsættelse eller om at blive fritaget for at betale stabiliseringslån, og det, som i disse

[Finansministeren.]

sager har været mest slående for mig, er, at man ansøger om sådant nedslag i stabiliseringslånet, til trods for at man har haft et meget væsentligt privatforbrug.

Nu er jeg nok klar over, at det kan være svært at sætte forbruget ned, men når man vil hævde, at man har meget brug for likvide midler til foretagelse af investeringer, må man alligevel engang imellem undre sig over, at det ikke har været muligt også at gøre en indsats gennem en vis nedsættelse af forbruget.

Jeg tror nok, den øvrige befolkning — særlig den del af skatteyderne, der deltager i stabiliseringslånet, og som i vidt omfang er tvunget til at betale det ud af det løbende forbrug — deltager i denne undren over, at man fra erhvervslivets side slet ikke har været inde på den tankegang, at man gennem en vis begrænsning i sit eget forbrug også kunne deltage i den øgede opsparring, som var selve formålet med stabiliseringslånet.

En anden ting, jeg også gerne vil have lov til indledningsvis at nævne, er, at stabiliseringslånet jo er et led i et samlet kompleks af foranstaltninger, som blev gennemført i juni-juli måned sidste år. I de senere måneder er den økonomiske diskussion herhjemme gang på gang ført, som om stabiliseringslånet blev gennemført i sommer og har haft de og de virkninger, og hvis vi nu ophævede det, ville det have de og de virkninger. Det er jo en noget ejendommelig måde at føre en økonomisk diskussion på. Det burde ikke være nødvendigt her i tinget at gøre opmærksom på, at stabiliseringslånet kun er en del — ganske vist den del, der har givet anledning til størst kritik — af de foranstaltninger, der blev gennemført. Thi ud over stabiliseringslånet blev der jo gennemført en forhøjelse af de indirekte afgifter med omkring 100 mill. kr., ophævelse af dollarpræmieringen på biler, forøgelse af forskellige sociale bidrag, forhøjelse af renten og delvis af afdraget på boliglån — alt sammen til et beløb på omkring 300 mill. kr. som forbrugseffekt, hvor jeg har regnet med halvdelen af stabiliseringslånet, omkring 100 mill. kr., som indgående i dette beløb. Skal man derfor diskutere, hvorvidt det, der blev foretaget sidste sommer, var rigtigt og

særlig det afgørende spørgsmål, hvorvidt det er rigtigt nu at foretage ændringer deri, kan det ikke være rimeligt kun at diskutere et enkelt led af denne plan; man må tage de samlede foranstaltninger op til diskussion og undersøge, hvorvidt der skal ændres heri, og i hvilket omfang der skal sættes noget andet i stedet.

Når man skal diskutere dette, kan man have to synspunkter, og det er i og for sig også så heldigt, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen har gjort begge synspunkter gældende i sin fremsættelsestale; at det så ikke er så let at få dem til at rime sammen, er en anden side af sagen. Det ene synspunkt er, at stabiliseringslånet var forkert, dengang det blev gennemført, at det ikke var en relevant foranstaltning, at man ikke kunne antage, forholdsreglerne ville have nyttige virkninger, at der burde have været gennemført noget andet. Jeg tror, man må sige, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen, som var ordfører dengang, kan tages som eksponent for denne opfattelse. Det ærede medlem var dengang også klar over, at i den daværende økonomiske situation kunne man ikke nøjes med at hævde det synspunkt, at man ikke skulle gennemføre, hvad vi forelagde; det var nødvendigt at foreslå noget andet i stedet. Jeg tror, at alle de af tingets medlemmer, der overværede forhandlingerne i sommer og det ærede medlem hr. Axel Kristensens indsats i forhandlingerne, vil erindre, at der jo ikke kom så meget ud af de tanker, man fra oppositionens side havde om, hvad der skulle sættes i stedet.

Der blev fremført visse tanker; der blev særlig fremført den tanke, at man skulle gennemføre en deponeringsordning. Det kan blive interessant at høre under drøftelserne i dag, om man har forladt denne tanke, hvad man godt kan have mulighed for, hvis man, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen har hævdet, har den opfattelse, at den økonomiske situation i dag er afgørende anderledes, end den var dengang.

Men lad os vurdere, om det kan siges, at det, der blev gennemført i sommer, var så dårligt, som man dengang ville gøre det til. Nu er det altid meget vanskeligt at udskille virkninger af forholdsregler, som folketinget gennemfører. Disse forholds-

[Finansministeren.]

regler påvirker samfundet, som imidlertid påvirkes på mange andre måder, og vi er klar over, at særlig vor økonomi påvirkes meget stærkt af de økonomiske bevægelser, der finder sted i udlandet. Netop i den periode, som er forløbet siden juni 1957 op til i dag, er der jo sket væsentlige ændringer i det økonomiske klima ude omkring og derigennem også til en vis grad herhjemme. Endelig vil jeg have lov til at minde om, at der er sket en reel forbedring i vor valutastilling på 650 mill. kr. Jeg gør opmærksom på, at det er en reel forbedring, idet jeg har set væk fra det lån, der er optaget. Jeg kan fra det ærede medlem hr. Axel Kristensens fremsættelses-tale bringe et citat, som viser, at det ærede medlem jo har samme synspunkt, idet det ærede medlem siger:

„Landets valutastilling er stærkt forbedret dels ved optagelse af lån, dels på anden måde.“

Den forbedring, der finder sted ved optagelse af lån, kan man ikke lægge så afgørende vægt på, men jeg mener, at det var fuldt ud rigtigt, hvad vi gjorde i sommer, da vi styrkede vor valutastilling ved at optage et lån. Jeg tror også, at det har haft en passende psykologisk betydning, og efterhånden som vor valutastilling er blevet forbedret, må det vel være rimeligt først og fremmest at forfølge det mål at afbetale dette efter omstændighederne ret korte lån. Det synes jeg vi også skal tænke på i dag. Der er altså sket denne forbedring med hensyn til valutaen. Samtidig er der sket en rentenedgang, som jeg vil have lov til at betegne som ikke uvæsentlig. Ganske vist beløber den sig kun til godt 1 pct., en nedgang på obligationsrenten fra noget under 7 til noget under 6 pct., men det er dog et ret væsentligt fald i så kort et tidsrum. Endelig har der i dette tidsrum været en relativ prisstabilitet.

Nu er spørgsmålet: i hvilket omfang har forholdsreglerne i sommer kunnet siges at bidrage til disse forbedringer i vor valutariske stilling og til den nedgang i renten, som har fundet sted? Jeg hører til dem, der mener, at den valutariske stilling jo nok var blevet forbedret uden stabiliseringslånet, men jeg tror ikke, at den

valutariske stilling var blevet forbedret så stærkt, som tilfældet er, uden det kompleks af forholdsregler, vi gennemførte i sommer. Jeg mener, at de har bidraget ret væsentligt til forbedringen af valutastillingen, og derigennem er der også, idet den større pengemængde på grund af valutaoverskuddet har muliggjort rentesækning, kommet forbedring i renteniveauet, hvad jeg i den øjeblikkelige situation betragter som en fordel for vort økonomiske liv. Derudover mener jeg, at stabiliseringslånet mere direkte har bidraget til at nedsætte obligationsrenten.

Jeg har set, at der har været ført en del diskussion om dette også uden for det høje ting, bl. a. af det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen og professor Jørgen Pedersen i Århus, og med hensyn til rentespørgsmålet kan jeg vist tilslutte mig den opfattelse, der blev gjort gældende af det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen. Men jeg har lagt mærke til, at begge de herrer har diskuteret det, der ligger bag rentenedgangen, ud fra den betragtning, at når den økonomiske aktivitet er noget faldende og der er valutaoverskud, vil det i sig selv tendere i retning af at stimulere en rentesækning. Jeg tror imidlertid, at man i nogen grad overser den anden side af sagen — jeg tror ikke, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen i øvrigt overser den, men gør det i denne diskussion — nemlig dette, at stabiliseringslånet ikke alene er et lån, der tages ud af opsparringen, men et lån, der også virker i retning af at øge den samlede opsparring i samfundet. Jeg tror nok, at på kortere sigt har denne virkning af stabiliseringslånet på renteniveauet været stærkere end den førstnævnte virkning, og heri ligger en væsentlig betydning af gennemførelsen af stabiliseringslånet, og deri ligger også et væsentligt moment, man må tage i betragtning, når man mener, at man kan undvære stabiliseringslånet allerede på indeværende tidspunkt.

Jeg mener herigennem at have tilkendegivet, at stabiliseringslånet som led i de forholdsregler, der blev gennemført i sommer, har haft en god virkning. Men det fremføres endvidere af den ærede ordfører for forslagsstillerne, at der også har været minusser. Man siger, at det har bidraget til at skabe arbejdsløshed og nedsætte inve-

[Finansministeren.]

stening og opsparing. Det er jo særlig investering og opsparing, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen har talt om, medens erhvervenes organisationer fæstede sig mere ved arbejdsløsheden. Jeg vil gerne have lov til at sige fra denne talerstol, at det gibbede noget i mig, da erhvervslivets organisationer fremdrog arbejdsløshedsprocenten for en enkelt uge i februar og anvendte den som slående argument for, hvordan beskæftigelsesniveauet var her i landet. Jeg synes nok, at det var en noget kort argumentation, og jeg håber, at man i det udvalg, der skal nedsættes, kan føre argumentationen på et noget bredere grundlag. Jeg kan ikke bestride, at der nok er en højere arbejdsløshed her i landet, også når man ser ud over nogle måneder, end der har været før; men jeg tror netop nu, då foråret heldigvis har meldt sig, at vi i løbet af et par uger kan få et bedre indtryk af beskæftigelsesforholdene, end man kan få ved at fremdrage en enkelt arbejdsløshedsprocent fra en vinter, der dog har været langvarig.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen gjorde noget mere ud af, at stabiliseringslånnet skulle have generet investering og opsparing. Jeg har allerede gjort gældende, at opsparingen efter min mening er blevet forøget ved hjælp af stabiliseringslånnet. Det, det ærede medlem tænker på, er, at investering, som private har villet foretage, har de ikke været i stand til at foretage, fordi de skulle betale stabiliseringslånnet. Jeg vil gerne først spørge det ærede medlem, om der foreligger statistiske oplysninger, som nærmere kan dokumentere denne nedgang i opsparing og investering.

Jeg har prøvet på at se i de forhåndenværende tal — jeg skal ikke trætte tingets medlemmer med det — men jeg har ingen steder fundet noget tal, der egentlig har givet nærmere dokumentation for påstanden om nedgang i investering og opsparing. Det ærede medlem har anført, at det er noget, der vil komme, det er ikke kommet endnu, men da man i sommer sagde, at stabiliseringslånnet ville have den virkning, må jeg her oplyse, at jeg mener ikke, at denne virkning har kunnet efterspores i det materiale, der foreligger for os i øjeblikket.

Det ærede medlem nævnede, at der er udsigt til, at omsætningen går ned på grund

af afsætningsvanskeligheder, og det kan der desværre være mulighed for, det skal jeg vende tilbage til om lidt; men hvordan når det ærede medlem så til den konklusion, at hvis erhvervslivet havde lidt flere penge til rådighed som egenkapital, ville man hellere foretage investeringer? Det er nu engang svært at få folk til at foretage alt for voldsomme investeringer, når der er vanskeligheder med afsætningen. Men det ærede medlem overser, at det er meget lettere at låne penge i dag, også til en lavere rente, end det var for 10 måneder siden. Det ærede medlem har ikke overset det i begyndelsen af fremsættelsestalen, men det ærede medlem overser det senere i sin argumentation, hvor han kommer ind på vanskelighederne ved at finansiere investeringerne.

Jeg mener hermed at have anført forskellige argumenter, som kan tages op af de enkelte til egen vurdering af, om det, der blev gennemført i sommermånederne, har virket betydeligt bedre, end man vil gøre det til. Jeg tror også, at man inden for oppositionen har været klar over det og derfor med meget energi har grebet et andet argument, idet man forlader argumentationen fra i sommer og siger: lad os nu ikke diskutere, hvordan forudsætningerne var i sommer; vi står nu i en anden økonomisk situation, og selv om det måske i sommer var fornuftigt at bremse, er det, det gælder om nu, at stimulere, som det ærede medlem anfører i sin fremsættelsestale.

Før man tager endelig stilling til lovforslaget, må man gøre sig nogle overvejelser over den økonomiske situation, vi står i. Jeg må sige, at det ærede medlem er nået til en meget hurtig, og jeg må måske også have lov til at sige håndfast, opfattelse, og det kan naturligvis være meget godt; men på den anden side, hvis man på baggrund af en sådan opfattelse foretager pludselige ændringer i den økonomiske politik og det så viser sig, at oppositionen har været for hurtig og for håndfast, er det jo ikke det ærede medlem — det har vi set gang på gang — og heller ikke oppositionen, som står frem og tager sit ansvar, så er det regeringen, der må tage det. Derfor vil man måske nok undskylde, at jeg vil overveje det noget nøjere, før jeg når til den opfattelse, det ærede medlem har givet udtryk

[Finansministeren.]

for, og hvorefter vi nu skulle bevæge os ind i en egentlig depression.

Det diskuteres meget, om dette er tilfældet i USA, og der er mange, der har den opfattelse, at der ikke er tale om et helt almindeligt tilbageslag af den karakter, som vi så det i årene 1949-50 og 1953-54. Indtil dato har nedgangen i produktionen og stigningen i arbejdsløsheden nu ikke været så meget større end dengang, men jeg skal indrømme, at der er forskellige tegn på, at disse bevægelser måske bliver noget større denne gang. Derimod er der endnu ingen, der har villet slå fast, at USA er på vej ind i en dyb depression, og det er her, betænelighederne må foreligge ved alt for hurtigt at skifte økonomisk politik herhjemme. Viser det sig, at der bliver tale om et tilbageslag af nogenlunde samme omfang som tidligere, må vi forvente inden for et tidsrum af 6-8 måneder, at det begynder at gå opad igen, og tager vi derfor nu i et par måneder en forkert beslutning i vor økonomiske politik, kan vi risikere på det tidspunkt, hvor det i USA begynder at gå opad igen, at virkningerne af den forkerte økonomiske politik vil vise sig herhjemme og føre os ud i situationer, som vi kender særdeles vel, og som jeg derfor ikke behøver at karakterisere nærmere.

Nu er det jo ikke alene et spørgsmål om, hvordan den økonomiske konjunktur udvikler sig i Amerika, men også hvordan den påvirker vore forhold i Vesteuropa, og hvorledes konjunkturerne i øvrigt i Vesteuropa påvirker konjunkturerne her i landet. Jeg mener, at selv om der er tendenser til nedgang i Amerika, noget større end før, er der også en del, som tyder på, at virkningerne til Vesteuropa er lidt mindre, end de har været før. Der er stadig en ganske betydelig aktivitet, måske ikke så stærk som for et halvt år siden, men alligevel en ganske betydelig aktivitet i de vesteuropæiske lande, vi handler med.

Vi ser da også, at selv om vor eksport — og jeg ser her bort fra de særlige forhold,

der gør sig gældende for smøreksporsten — støder på stigende vanskeligheder, har den hidtil været opretholdt ganske godt, og derfor er det også for mig et spørgsmål, om tiden virkelig er inde til at foretage en sådan kovending, som det ærede medlem ønsker vi skal foretage. Intet enkelt menneske kan nå til en endelig opfattelse her, og det er nødvendigt at diskutere dette nærmere i udvalget.

Selv om man når til den opfattelse, at vor økonomiske politik måske ikke ligefrem skulle vende omkring, men blot lempes noget, er det ikke givet, at man derfor netop skulle ophøre at opkræve stabiliseringslånet. Jeg kan sige det på en anden måde: hvis man har den opfattelse, det ærede medlem øjensynlig har, af den økonomiske udvikling, var det vel nok rimeligere at gå længere i retning af at nedsætte skatter eller andre ting, der kraftigere ville stimulere forbruget, end at ophøre med stabiliseringslånet. Man kan også spørge, hvor den politiske begrundelse ligger for at vælge stabiliseringslånet fremfor disse andre ting. Jeg mener ikke, man skal gå den vej, men hvis man skulle nå til den fælles opfattelse nu eller senere, må man da begynde at diskutere, hvad det er, man så skal gøre, men det er ikke givet, blot fordi oppositionen har valgt stabiliseringslånet som prægelknabe, at det er det, der skal ophæves.

Til slut skal jeg, som jeg nævnte indledningsvis, udtrykke min glæde over at oppositionen har sat sig som mål at ville medvirke til sammen med regeringen at stimulere den økonomiske aktivitet i den forstand, at vi kan få en højere beskæftigelse; det er et meget væsentligt punkt. Det har altid været det for socialdemokratiet, og jeg tror også, jeg kan sige på den samlede regerings vegne, at vi meget gerne vil bidrage til de forholdsregler, der kan træffes for at øge beskæftigelsen i samfundet, og kan forhandlingerne i et kommende udvalg medføre, at vi kan nå til enighed om at gennemføre forholdsregler, der er afpasset efter den nuværende økonomiske situa-

[Finansministeren.]

tion, og som kan øge beskæftigelsen, har det foreliggende lovforslag gjort sin nytte.

Ordføreren for forslagsstillerne (Axel Kristensen): Ved fremsættelsen af forslag til lov om bortfald af ydelser til stabiliseringslån for skatteåret 1958-59 gav jeg en ret kort begrundelse, og jeg er enig med den højtærede finansminister i, at det kan være rimeligt her ved første behandling at sige noget mere om den økonomiske politik i dens helhed.

Jeg må måske begynde med at gøre et par bemærkninger til de særlige bemærkninger, den højtærede minister gjorde til mig. Jeg er selvfølgelig ganske klar over, at der er andre end erhvervsdrivende, som betaler stabiliseringslån — det kunne den højtærede finansminister nok vide at jeg vidste — men jeg tror, at en meget væsentlig part af dem, der betaler stabiliseringslån, er erhvervsdrivende eller folk, der er med til at finansiere et erhvervsliv. Jeg selv vil vel blive regnet med til dem, den højtærede finansminister henfører til lønmodtagere, men hvad jeg kan få tilovers, går til finansiering af erhvervslivet. Finansministeren ryster på hovedet, men jeg må da høre til lønmodtagerne. Ja, ja, det er svært at diskutere dette spørgsmål, når man ikke har den statistik og det materiale, hvorpå den højtærede finansminister bygger sin opdeling, men det kan vi snakke om i udvalget. Vi kommer jo ikke videre ved, at den ene står og siger noget og den anden ryster på hovedet.

Den højtærede finansminister sagde, at det ville være rimeligt at diskutere helheden, hele lovkomplekset. Vi mener ikke, at den danske økonomi er blevet så meget forbedret, at vi uden videre tror, at vi får det godt; vi tror, at vi får det ringe. Vi har aldrig sagt, at disse foranstaltninger ikke ville virke. Vi har sagt, at nogle af dem ville virke særlig ugunstigt, og da disse lovforslag blev gennemført, pegede vi særlig på, at tvangslånet, stabiliseringslånet, efter vor mening ikke ville virke gunstigt. Da vi mener, at det virker endnu mere ugunstigt under de forhåndenværende forhold, er det da naturligt at tage denne enkelte foranstaltning frem til diskussion.

Den højtærede finansminister sagde, at

der ikke kom ret meget ud af vore tanker om en deponeringsordning. Nej, når et flertal i denne sal ikke ville gå ind for denne idé, så kunne der ikke komme meget ud af det.

Jeg forstod ikke rigtig, hvad den højtærede minister mente med, at jeg havde gjort mig til talsmand for to forskellige, to modstridende synspunkter, medmindre han af det, jeg har sagt om den forbedrede stilling, mente at kunne slutte, at jeg mente, at denne alene skyldtes det lovkompleks, der blev gennemført, og tænkte på, at vi dengang havde sagt, at det var skadeligt med tvangslånet.

Det, der for mig er afgørende, er, at stabiliseringslånet ikke har haft gunstige virkninger, men skadelige, og at det derfor er rimeligt at standse opkrævningen i den resterende periode, ganske uanset hvor stærk eller hvor langvarig nedgangen i USA vil blive.

Jeg har måske ikke forudsætninger for at bedømme, hvad der sker i USA; men jeg har aldrig i særlig grad været sortseer, og jeg er ikke tilbøjelig til at tro, at det er den store krise, der kommer; men at der i øjeblikket sker en forandring i erhvervslivets vilkår, er ganske åbenbart. Det er noget, som vi, der har med erhvervslivet at gøre, mærker hver dag på ordreindgang, på beskæftigelse, på vore forhold i det hele taget. Jeg har derfor ikke sagt og mener heller ikke, at man på nuværende tidspunkt kan sige, at det er en krise som den, vi gik ind i i 1930'erne, vi står i, men vi har ment, det var rimeligt i en periode, hvor der er stærke tegn til en stilstand i produktionsstigningen, hvor det er vanskeligt for industrien at eksportere, og hvor landbruget har vanskeligheder, at foretage de lempelser, der er mulige uden at bringe vor økonomiske stilling i øvrigt i fare. Den højtærede finansminister motiverede også, da man gennemførte hele lovkomplekset, dettes gennemførelse med den akutte situation. Hvis jeg husker rigtigt, henviste han dengang til den voldsomme merimport, vi havde haft i de nærmest foregående måneder, hvorved vi faktisk var kommet til grænsen af vor betalingssevne, så det var nødvendigt at foretage noget.

Jeg er ganske enig med den højtærede finansminister i, at skal man diskutere ar-

[Axel Kristensen.]

bejdsløshed, kan man ikke tage tallene for en enkelt uge. Jeg har i radiodiskussionen forud for valget og ved drøftelsen i fjor af dette lovkompleks sammenlignet kalenderår, fordi det er det eneste, der giver en nogenlunde sikker basis, og det vil jeg også gøre, for så vidt jeg drager sammenligninger her i dag, men det betyder naturligvis ikke, at man ikke må følge den øjeblikkelige udvikling meget nøje for at tage varsler af, om man kan blive nødt til at foretage noget andet.

Hvis vi ser på kalenderåret 1957, viser det sig med hensyn til valutaindtjeningen, at dette år ikke kan betegnes som noget dårligt år sammenlignet med 1956. Man ser, at selv med de vanskeligheder, vor landbrugseksport har mødt, hjembragte den 75 mill. kr. mere end i 1956, skibsfarten indtjente 112 mill. kr. mere end i 1956, og fiskeriets eksport var i værdi nogenlunde uændret. Der er en forbedring i vor indtjening fra udlandet på hovederhvervsområderne på ca. 425 mill. kr. sammenlignet med 1956, der havde en positiv handelsbalance på 66 mill. kr. Dette må efter det, vi har været vant til i de foregående år, siges at være en gunstig valutaudvikling, og det må da have været et godt grundlag for forøgelse af investeringerne i produktive bygninger, anlæg og maskiner, således at vi kunne forbedre vor konkurrenceevne, idet vi jo ikke kan forøge investeringerne i andre perioder end dem, hvor vi har valuta til rådighed. Valutaindtjeningens højde bestemmer de muligheder, vi har for produktion og investeringer her i Danmark.

Der skete imidlertid trods denne større valutaindtjening ikke nogen forøgelse af investeringen, så vidt jeg kan se; til trods for den forøgede valutaindtjening på 425 mill. kr. ser det for mig ud, som om den investering, der fandt sted i 1957, er nogenlunde af samme størrelse som i 1956. Derimod fandt der en stigning sted i det private forbrug på sådan noget som 4 pct. Ved bedømmelsen af denne forbrugsstigning bør det erindres, at landboernes forbrugsevne er gået ned med ca. 150 mill. kr., således at forbrugsstigningen i øvrigt må være mere end 4 pct. Det må heraf fremgå, at den forbrugsnedsettende virkning, som lovkomplekset fra i fjor havde, i hvert fald

er uvæsentlig i forhold til virkningen af de øvrige bestemmende faktorer. Således som eksportmarkederne nu ligger, betyder forbrugsbegrænsningerne næppe mere eksport, men kun mere arbejdsløshed og en beskedent besparelse i valutaudgifter.

Nu er det således, at ikke nogen del af den kapital, der er blevet inddraget i statskassen, er blevet unddraget det totale forbrug, idet det alt sammen er blevet brugt til finansiering igen. Det vil sige, at man kun kan tale om disse foranstaltningers valutariske virkning, for så vidt man ellers ville have foretaget denne finansiering ved overtræk i nationalbanken, og det var netop det forhold, at de socialdemokratiske regeringer foretog sådanne overtræk, som venstre kritiserede så stærkt. At man holder op med at gøre noget forkert, synes jeg ikke er særlig fremragende. Det er selvfølgelig bedre at holde op end at fortsætte, men tillægge sig særlig stor ære, fordi man holder op med at gøre det forkerte, især når man er nødt til det, synes jeg ikke man kan.

Det er imidlertid ikke ligegyldigt, hvordan man undgår en overfinansiering, og venstre må beklage, at der intet er sket med hensyn til at henvise boligbyggeriet til det almindelige pengemarked. Det blev stillet i udsigt, da man gennemførte stabiliseringslånet — men man har ved at fortsætte med at give lånetilsagn udskudt det tidspunkt, hvor en anden finansieringsform kan blive bragt i anvendelse. For et års tid siden pegede jeg på, at det ville være meget nyttigt, om man nu standsede denne tildeling af lånetilsagn; det kan ikke være nødvendigt, at der gives lånetilsagn så langt frem i tiden, at handlefriheden for regering og folketing hermed begrænses meget stærkt. Allerede for et år siden mener jeg at vi påviste, at tvangslånet ikke var noget godt middel til at fremskaffe pengemidler til boligbyggeriet, idet man må skønne, at man ved denne foranstaltning i høj grad svækker opsparelysten. Når man diskuterer disse spørgsmål og opstiller statistik for, hvor meget man skønner der er taget det ene eller det andet sted, kan man ikke helt se bort fra, at en sådan foranstaltning påvirker folks handlinger, og dette giver sig ikke udtryk i statistik, sådan at skønnene derved bliver sikre. Jeg kender adskillige

[Axel Kristensen.]

tilfælde på, at det har påvirket folks indstilling således, at de har sagt: så vil vi ikke mere, og de har ladet være med at vise initiativ.

Jeg var for nylig til en generalforsamling på et dagblad, og dér kunne man påvise, at umiddelbart efter tvangslånets gennemførelse faldt annoncemængderne stærkt, idet folk ligefrem sagde: vi vil ikke have vore indtægter sat op, vi skal bare betale tvangslån, vi vil ikke forøge vor omsætning. Det formindskede initiativet, og derfor er disse rene statistikker ikke helt tilstrækkelige for mig. Jeg mener nemlig, at den rent psykologiske påvirkning også spiller en meget stor rolle, og derfor mener jeg også, at tvangslånet har medvirket til at fremkalde arbejdsløshed.

Den situation, vi nu befinder os i, afviger jo væsentligt fra den akutte situation, vi befandt os i for et år siden. Balancen er forbedret både ved optagelse af lån på 235 mill. kr. og ved et reelt overskud. Dette gentager jeg, fordi jeg gerne vil have erkendt, at således er det. Obligationskurserne er steget og stigende. Samtidig må vi erkende, at landbrugets indtægter er faldet stærkt, industriens produktion er nedadgående, og der er tegn til, at industrieksporten også vil blive afsvækket. Skibsfartens indtægter er faldet stærkt — jeg ved godt at det tager en vis tid, før fragtnedsættelserne slår igennem, ligesom mange skibe er chartret på længere sigt.

Ganske uanset udviklingen i USA er stillingen altså således i Danmark i dag, og derfor synes jeg, at man, selv om den arbejdsløshedsstigning, vi har haft, ikke har været voldsom, og selv om den er svær at bedømme på grund af, at man har vintre af forskellig styrke og på forskellige tidspunkter, har lov til at sige, at der er tendens til stigende arbejdsløshed. Jeg har i hvert fald en meget stærk fornemmelse af det dér, hvor jeg har arbejde. Man læser om de store afskedigelser i aviserne, man kan ikke undgå at blive ængstelig over for disse spørgsmål i øjeblikket. Og her er vi efterhånden ved kernepunktet i de fortsatte vanskeligheder. I denne situation, hvor det er åbenbart, at vor konkurrenceevne ikke er særlig stærk udadtil, ved en overgang fra tider, der har været opgangstider taget

for Europa og for verden som helhed, til antagelig vanskeligere tider, sker der en lønforhøjelse og en arbejdstidsnedsættelse.

Lad mig minde om, at det i fjor blev fremstillet, som om det, man da foretog, i væsentlig grad var et indgreb i den akutte situation, og at man kunne vente en mere dybtgående ændring i vor økonomiske politik i denne samling, og at man efter regeringens mening ikke alene skulle standse det, der var sket dengang, men nu også skulle prøve på at bygge noget mere positivt op. Jeg vil gerne minde om, at den højtærede økonomiminister tidligere talte om samordning af de økonomiske faktorer, og at den højtærede handelsminister var formand for en kommission, der behandlede disse opgaver, og gav udtryk for mange fornuftige ting i betænkningen. Men der er intet sket. De radikale ministre er blevet meget tavse — og hvorledes skulle også noget nyttigt kunne komme fra en regering, der vel repræsenterer et flertal, men hvis enkelte partier på så afgørende punkter har forskellige grundsynspunkter? Den kan regere, men næppe skabe en ændret politik, der skulle medføre en anden udvikling end den, vi har haft.

Det ansete engelske blad *The Economist* skrev engang, at det engelske arbejderparti havde en forkert grundopfattelse. Partiet forstod ikke, at man ikke kan fordele velstand, før velstand er skabt, og det forekommer mig; at det danske socialdemokrati lider af samme fejl. Derfor er det svært at nå til noget nyt og bedre under socialdemokratisk ledelse. Jeg synes, man sjældent har set, at der er handlet så stærkt imod sund fornuft som i øjeblikket, hvor man afsvækker produktionsmulighederne ved lønstigninger og arbejdstidsnedsættelser. Man får altså ikke alene lønstigning, men også direkte produktionsnedsættelse, fordi der skal arbejdes færre timer. Man forøger altså forbrugsmulighederne på et tidspunkt, hvor det var livsvigtigt at øge de produktive og billiggørende investeringer.

Man taler voldsomt om, hvad det ville betyde at lade folk beholde deres ydelse til stabiliseringslånet, men man taler ikke om, at man forøger lønningerne meget stærkt og derved netop forøger forbruget på de områder, hvor der — måske meget naturligt — ikke er synderlig opsparing. Jeg vil

[Axel Kristensen.]

for at undgå al misforståelse slå fast, at ingen efter min mening er mere interesseret i vor konkurrenceevne end arbejderne, at lønstigninger, der skal betales med prisstigninger, faldende konkurrenceevne og stigende arbejdsløshed, er skadelige for arbejderne, og at kun de lønstigninger, der uden prisstigninger kan betales af produktivitetstigninger, er gavnlige for arbejderklassen, som de er det for hele befolkningen.

Må jeg rejse det spørgsmål, hvorfor det har været muligt i efterkrigsårene næsten som en fast regel at forhøje lønningerne med ca. 6 pct. om året — ganske uanset om der har været overenskomstforhandlinger eller ej — når produktivitetstigningen kun har været små 2 pct. om året og endda en meget væsentlig del af denne produktivitetstigning har ligget hos landbruget. Hvorfor har ingen, heller ikke Arbejdsgiverforeningen, kunnet bekæmpe denne skadelige udvikling, der har været til gavn for ingen og til skade for alle, og som har måttet føre til prisstigninger og formindskede konkurrenceevnen?

Svaret forekommer mig at være temmelig enkelt, måske enklere, end de fleste synes. Der har efter min opfattelse været to hovedårsager, dels statens overfinansiering i visse perioder, hvor man gennem skabelse af falsk købeevne har drevet lønninger og priser i vejret, dels den beskyttelse, der gennem direktoratet for vareforsyning er givet dele af færdigvareproduktionen. Når man for det første har en stor gruppe erhverv som bygge- og anlægsvirksomheden, der ikke er udsat for konkurrence udefra, og staten har fjernet ethvert økonomisk ansvar, således at der i denne gruppe ikke er det mindste moment, der tvinger til at holde igen, idet enhver lønstigning kan hentes hjem i højere priser, og når tillige arbejderne i denne gruppe nyder faglig beskyttelse på de ufaglærte arbejdes bekostning, kan man ikke her vente, at nogen holder igen på omkostningsstigninger. Når så yderligere en del — jeg siger udtrykkelig en del — af industrien gennem forskellige restriktioner nyder høj beskyttelse — f. eks. giver dollarbevillinger 80 pct.s beskyttelse; det drejer sig i enkelte tilfælde om industrier med en produktion på op imod et par hundrede millioner kroner, hvor man kun kan

indføre de tilsvarende produkter på dollarbevilling, og de har altså en beskyttelse på indtil 80 pct. — er det klart, at de grupper, der kan klare deres lønstigninger ved blot at lægge på priserne, bliver meget stærke, medens de grupper, som skal konkurrere på verdensmarkedet, bliver så små, at de ingen virkelig indflydelse har på pris- og lønudviklingen her i landet. Hertil kommer så, at pristalssystemet gør de forkerte pris- og lønstigninger stærkere, end de ellers ville være blevet.

Nu er der måske nogle, der synes, at jeg er kommet et stykke bort fra emnet, men det er jeg ikke. Det afgørende er at få at vide, hvorfor vore omkostninger, lønninger og priser stiger — til gavn for ingen og til skade for alle — uanset, næsten som om det var en naturlov, således at de foranstaltninger, man fra politisk side kan træffe herimod — når man ikke tager fat på det, der sætter det i gang — næsten forbliver virkningsløse.

Jeg kan oplyse, at af den totale lønstigning for mænd inden for Arbejdsgiverforeningens område efter krigen skyldes kun de 21 pct. overenskomstforhandlingerne. Af en gennemsnitlig lønstigning for mænd på 226 øre skyldes kun de 47,5 øre overenskomstforhandlingerne. 30 pct. eller 68 øre skyldes lønglidning, og 49 pct. eller 110,5 øre skyldes pristalsreguleringen. Det vil sige, at hele lønudviklingen har været ganske uden kontrol i den periode, der er gået, og at omkostningsniveauet har været ganske uden kontrol. Så forstår man, at de foranstaltninger, vi har kunnet træffe, hidtil ikke har haft nogen nævneværdig virkning; så forstår man, at vi kan vedtage lovkomplekser som dem, vi vedtog her i salen sidste sommer, og alligevel få en forbrugsstigning på 4 pct.

Der foreligger efter vor opfattelse ikke andre muligheder for en sund økonomisk udvikling end den, at vi får en mere liberal økonomisk politik, at dansk erhvervsliv tvinges til at opretholde et sådant lønniveau, at vi er konkurrencedygtige over for udlandet. Der må føres en liberal økonomisk politik, som fremmer den private opsparing, så vore virksomheder bliver i stand til sådanne rationaliseringer og udvidelser, at de kan give gode lønninger uden at have så høje priser, at det går ud

[Axel Kristensen.]

over beskæftigelsen. Statens økonomiske virksomhed må sættes i et sådant forhold til landets økonomiske bæreevne, at den ikke ved at inddrage store dele af landets kapital svækker erhvervslivets muligheder. Dette er efter vor opfattelse det eneste, der virkelig kan skabe sund økonomi; at tage et beløb fra de mennesker, der er produktive og opsparende, kan ikke gøre det.

Jeg kan ikke lade være at pege på, at under de forhold, vi nu har, vil forbrugsbegrænsende foranstaltninger få meget lille virkning. I en periode, hvor man har høj beskæftigelse, hvor man kan sælge næsten hvad det skal være, betyder en forbrugsbegrænsning forøget eksport; men i en periode, hvor vi ikke har høj beskæftigelse, betyder forbrugsbegrænsende foranstaltninger ikke ret meget i valutarisk henseende, de virker kun arbejdsløshedsskabende. Det vil sige, at hvis vi venter med at foretage os noget, vil vi have endnu sværere ved at få det gjort, end hvis vi foretager det nu, da der endnu er nogle muligheder tilbage.

Ved gennemførelse af det lovforslag, vi i dag behandler, mener vi, man kan gengive nogle mennesker troen på, at det kan betale sig at være sparsommelig og initiativrig; vi mener, at man derved kan stimulere produktive investeringer, og vi tror ikke, det vil give mulighed for nogen væsentlig privat forbrugsforøgelse.

Naturligvis må staten, hvis vort forslag gennemføres, enten nedsætte sit kapitalforbrug eller gå ud på lånemarkedet; men da loven om stabiliseringslånet alligevel bortfalder om et år og lånemarkedet nu efter vor opfattelse kan bære, at staten henter de nødvendige midler dér, ser vi ingen fare heri, så meget mindre, som de 275 mill. kr., man skal afbetale på indenlandsk gæld, jo vil modvirke optagelsen af lån, sådan at man, hvis man afskaffer stabiliseringslånsindtægterne og erstatter dem med lån, alligevel vil forøge lånemassen på markedet med ca. 75 mill. kr.

Jeg vil til den højtærede minister sige, at skulle det være nødvendigt — hvad jeg ikke mener — for at ophæve denne lovgivning at træffe foranstaltninger, så er vi rede til at forhandle om en deponeringsordning med liberalisering af importen,

således at vi får langt bedre konkurrencemuligheder her i landet til billiggørelse af produktionen, til skabelse af et rigtigt løn- og prisniveau.

Per Hækkerup: I den tale, den ærede ordfører for forslagsstillerne just har holdt, gik han ind på en lang række af de almindelige økonomiske spørgsmål og den almindelige økonomiske problemstilling, som i hvert fald kun ud fra en meget velvillig opfattelse kan betragtes som en baggrundsforklaring på, at dette lovforslag er blevet fremsat.

Jeg skal ikke inklade mig på en drøftelse af den økonomiske situation og den økonomiske politik i så bred almindelighed. Jeg må bekende, at jeg var en lille smule forundret, da jeg hørte det ærede medlem hr. Axel Kristensen udtale sig om de nys afsluttede overenskomster. Jeg mindes ikke, at jeg for bare en måned, halvanden eller to måneder siden fra det ærede medlem har hørt en tilsvarende stærk advarsel mod de lønstigninger, mod den arbejdstidsnedsættelse og mod det tilsagn om forøget produktion, som ligger i de afsluttede overenskomster, som den, det ærede medlem nu fremsætter. Jeg ved ikke, om det er et forsinket råd til arbejdsgiverne, det ærede medlem nu kommer med. Jeg har haft indtryk af, at det ærede medlem ved tidligere lejligheder, måske også i den sidste overenskomstsituation, om jeg så må sige har haft en finger med i forhandlingsspillet, og hvis det er tilfældet, forekommer det mig ejendommeligt, at han nu en månedstid efter så stærkt fordømmer en politik, som vi i hvert fald ikke hørte nogen fordømmelse af, da spørgsmålet om overenskomsterne for nylig var aktuelt. Jeg synes også, det er forbavsende, at det ærede medlem fuldstændigt overser den betydning, det har, at vi har fået sluttet disse overenskomster og dermed, går jeg ud fra, har fået sikret arbejdsfred i 3 år. Netop når man interesserer sig for produktiviteten, for at sikre beskæftigelse og produktion, synes jeg ikke, man har lov til at underkende betydningen af, at vi nu er nået frem til at få arbejdsfred sikret for så lang en periode.

Jeg skal i øvrigt vende mig til den begrundelse, det ærede medlem specielt gav

[Per Hækkerup.]

for det lovforslag, hans parti og det konservative folkeparti har fremsat. Hvis man ser på den periode, der er gået, siden den nuværende regering blev dannet og den politik blev gennemført, som vi vedtog love om for snart 10 måneder siden, kan det ikke bestrides — og det har det ærede medlem heller ikke gjort — at der er sket en udvikling siden da, der på forskellige områder må betragtes som en gunstig udvikling. Man kan diskutere, i hvilken udstrækning det var de dengang gennemførte foranstaltninger, der fremkaldte denne udvikling, og det når man formentlig aldrig til enighed om; men der er næppe nogen, som vil bestride, at den politik, der blev gennemført i juni måned, har bidraget til, at vi har fået en forbedring af valutastillingen, at vi har fået et rigeligere forsynet pengemarked, og at vi har fået en lettelse i finansieringen som følge deraf.

Nu ser jeg nok, at det ærede medlem i sin fremsættelsestale erkender, at der er sket forbedringer på disse områder, og når han og hans parti og det konservative folkeparti alligevel har fremsat forslaget om, at loven om stabiliseringslånet skal ophæves, har jeg med megen interesse forsøgt at få fat på, hvad motiveringen var. I det, den ærede ordfører for forslagsstillerne sagde i første omgang, er der en motivering — sådan har jeg opfattet det — der går ud på, at selv om det ikke fremgår af statistikken og det ærede medlem altså på forhånd fritager sig selv for forpligtelsen til at komme med statistisk underbygning af sine synspunkter, så har erhvervslivet — med den erfaring, erhvervslivet har med hensyn til ordretilgang og indtryk af, hvordan forretningslivet ligger — en forventning om, at der vil komme en betydelig nedgang i beskæftigelsen, hvis der da ikke skulle ske et pludseligt omslag. Det ærede medlem når derfor til den konklusion, at hvis der er den risiko, som erhvervslivet her føler, og som man altså ikke kan give en statistik for, så er det nødvendigt, at vi nu stimulerer, hvor vi før har måttet bremse. Det forekommer mig at være en meget dristig slutning, det ærede medlem allerede har ment at kunne drage af de heldige virkninger af de foranstaltninger, der blev gennemført for 10 måneder siden, men det er tilsyneladende en tilfreds-

hed over disse resultater, der fører til, at man nu mener, det er muligt at stimulere, hvor vi før har måttet bremse.

Det ærede medlem siger videre, at derfor vil det være rigtigt, at man lader erhvervslivets folk beholde disse 200 mill. kr., som stabiliseringslånet udgør for et kalenderår. Nu er der vel næppe nogen, der vil bestride, at opkrævningen af stabiliseringslånet i et vist omfang har betydet en nedsættelse af forbruget. Den højtærede finansminister vurderer, at det er cirka halvdelen af provenuet, der er fremkommet ved nedsat forbrug; andre har måske den opfattelse, at det er noget mindre, der er taget af forbruget. Men næppe nogen vil dog påstå, at det ikke har påvirket forbruget i nedadgående retning, og derfor må det givetvis, hvis vi skred til en ophævelse af stabiliseringslånsloven, betyde, at forbruget ville blive forøget, og at dermed den samlede opsparing i samfundet ville blive formindsket.

Men selv om man ser bort fra den betragtningensmåde, selv om man gik ind på den tankegang, der synes at ligge hos det ærede medlem, nemlig at stabiliseringslånet overhovedet ikke påvirker forbruget, men kun betyder omflytning af kapital fra private borgere til staten og samfundet, forekommer den konklusion, det ærede medlem når til — og som jeg finder i hans fremsættelsestale, hvor han siger, at under disse vilkår vil selv en overflytning af kapital fra det ene område til det andet kunne virke beskæftigelsesfremmende — mig at være en meget spagfærdig begrundelse for at ophæve loven om stabiliseringslånet, og ganske særligt synes det mig, at de forskellige erhvervsgræne her må have en lidt forskellig interesse i en sådan overflytning, som det ærede medlem taler om. Hvis en sådan tilbageflytning skulle ske, med det resultat, som jeg forstod at det ærede medlem var villig til at acceptere, at staten atter skulle optræde på obligationsmarkedet som låntager, ville det givetvis betyde, at obligationsrenten igen ville få en stigende tendens, og det kunne ikke undgå at komme til at virke vidt forskelligt for de forskellige erhverv, alt efter om de henvender sig fortrinsvis på obligationsmarkedet, er afhængige af de lån, der ydes af kreditforeninger og hypotekforeninger, eller om de henvender sig til andre dele af kapitalmarkedet. Jeg

[Per Hækkerup.]

tror altså ikke, man kan komme uden om, at de for 10 måneder siden gennemførte foranstaltninger har deres væsentlige andel både i valutaforbedringen og i den forbedring, der er sket på obligationsmarkedet med det faldende renteniveau.

Men så hævder det ærede medlem, at det, at man sådan overfører beløb fra de private borgeres opsparing til statens opsparing, betyder, at den private opsparing går ned — og dette blev da også i særlig grad fremhævet, da vi drøftede stabiliseringslånet i juni måned. Nu har bankerne i forårs-månederne afgivet en lang række beretninger, og i en af disse beretninger, nemlig den fra Fællesbanken for Sparekasserne, har formanden om dette spørgsmål sagt — det synes jeg virkelig er en interessant oplysning — jeg beder om tilladelse til et kort citat nu og senere —:

„Der er for det første sket det glædelige, at opsparingen — i hvert fald den del af den, der finder vej til sparekassernes og bankernes konti — er steget mere end i noget andet år efter krigen. For bankerne har der været tale om en stigning på godt 400 mill. kr. i indskuddene på bankbøger og på tid, og for sparekasserne har indlånsfremgangen udgjort ca. 300 mill. kr.“

Formanden fortsætter — og det synes jeg det ærede medlem skulle mærke sig —:

„Det er en sådan fremgang, vi har savnet og gennem en årrække forgæves efterlyst. Nu er fremgangen altså kommet og kommet på et tidspunkt, hvor vi kunne have frygtet, at de afsvækkede konjunkturer og den forhøjede skatte- og tvangslånsbyrde i stedet havde slugt væsentlige dele af den.“

Det er altså ikke sket. I modsætning til talen om, hvilke ulykker stabiliseringslånet ville føre til for den private opsparing, har man måttet konstatere, at den private opsparing er blevet forøget. Der er altså kommet en pengeregighed på obligationsmarkedet, der er kommet en større pengeregighed i de private pengeinstitutter, og det giver efter min opfattelse en anden baggrund for vurderingen af stabiliseringslånet og dets virkning end den, det ærede medlem har givet udtryk for.

Når det alligevel er gået sådan, som det ærede medlem siger — og det tør jeg ikke

bestride, for også her har det ærede medlem jo den sikkerhed i sine påstande, at de er befriet for statistisk grundlag — at investeringerne er gået ned, så kunne det tænkes, at en eventuel nedgang i den private investering, først og fremmest i industri, i håndværk og byerhverv, hænger sammen med en vis usikkerhed over for markedsudsigterne både som følge af den internationale konjunkturs forløb og måske også som følge af usikkerheden over for, hvilke af de europæiske markedsdannelser der eventuelt bliver til virkelighed, og dermed hvilke konkurrencevilkår de enkelte virksomheder vil komme til at stå over for i fremtiden. Men dette afhjælpes ikke ved, at man afskaffer stabiliseringslånet; usikkerheden på disse områder må erstattes af sikkerhed.

De to partier har altså ment at kunne stille forslag om at standse opkrævningen af stabiliseringslånet. Jeg vil gerne have lov til at minde om vor diskussion her i tinget om ophævelse af den bundne opsparing. Jeg ser, at det ærede medlem hr. Poul Møller smiler — det er netop ham, jeg gerne vil citere, fordi han dengang sagde så rigtige og klare ting, at jeg ikke synes, udtalelserne skal forholdes det høje ting i dag. Det ærede medlem sagde dengang — det er kun et ganske kort citat fra Folketingstidende 1951-52, sp. 1513 —:

„Når vi ikke mener at kunne gå med til det ærede medlems forslag“ — som gik ud på, at det, der dengang var den bundne opsparing, skulle ophøre — „er det, fordi vi ikke er sikre på, at den forbedring, der nu er skabt i vor valuta-balance, vil være holdbar i fremtiden.“

Man må måske have lov at spørge det ærede medlem, om han nu, da han går ind for det, han dengang gik imod, gør dette, fordi han har sikkerhed for, at valutastabiliseringen er så solid, at han tør gå til at afvikle den lovgivning, der har været med til at fremskaffe den. Jeg ville være meget interesseret i at få det ærede medlems svar. Hvis det ikke er tilfældet, synes jeg det ærede medlem selv med sin daværende udtalelse har karakteriseret den ansvarsbevidsthed, der præger oppositionen, som har fremsat det lovforslag, vi nu står over for.

Det er karakteristisk, at der ikke i til-

[Per Hækkerup.]

knytning til lovforslaget er skitseret nogen anden økonomisk politik, der måske kunne opretholde de heldbringende virkninger, som stabiliseringslånet har haft for visse dele af vor økonomi. Det er altså et rent negativt forslag, oppositionen i dag møder frem med. Jeg lagde godt mærke til, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen i dag sagde, at man var villig til at drøfte en deponeringsordning kombineret med en forøget liberalisering. Jeg ville være morderlig interesseret i, om det ærede medlem, 10 måneder efter at man første gang fremsatte denne tanke, ville røbe lidt for os om, hvad den gik ud på. Dengang fik det ærede medlem stillet eksperter til rådighed fra finansministeriet, der skulle udarbejde forslag, og efter hvad jeg forstod, blev der stillet en plan eller skitse op, men det var ikke muligt for os i udvalget eller her i salen at få besked om, hvad man egentlig ønskede, hvor stor denne deponeringsordning skulle være, hvilke varer den skulle omfatte, i hvor lang tid deponeringen skulle foregå, og hvilke virkninger man forestillede sig den ville have for vor import og vor almindelige forsyningsituation.

Hvis det ærede medlem nu vil være villig til at røbe hemmeligheden fra for 10 måneder siden, tror jeg, at mange andre end jeg vil være interesseret i at få at vide, hvad det egentlig var for en politik, det ærede medlems parti og det konservative folkeparti sagde de havde. Besked om det kunne vi ikke få dengang, og jeg tvivler også om, at vi kan få besked derom i dag.

Dernæst vil jeg gerne understrege, at det forekommer mig uheldigt, at man her i dag kun beskæftiger sig med spørgsmålet om stabiliseringslånet, d. v. s. spørgsmålet om byrden for den del af befolkningen, hvis indkomst ligger under de respektive 12 000 kr. og 14 000 kr. skattepligtig indkomst, mens hele den del af lovgivningen, der blev gennemført samtidig, og som væltede byrder over på hele befolkningen, overhovedet

ikke er taget med i forslaget om nu at standse lovgivningen. Der er derved opstået en slagside, som jeg synes er uheldig, en slagside, der i social henseende ikke virker særlig tiltalende. Den omstændighed, at man ikke møder med konkrete modforslag, at man kun foreslår at ophæve den eksisterende lovgivning på et begrænset område, synes jeg viser os, hvor overordentlig svagt oppositionen står, når den fører spørgsmålet om stabiliseringslånet frem igen.

Må jeg have lov til at gribe tilbage til debatten i 1951 og ganske kort citere venstres daværende ordfører, det ærede medlem hr. Øllgaard. Jeg synes, han ramte ganske udmærket det synspunkt, jeg ser ligger bag ved venstres og de konservatives forslag i dag. Han sagde — Folketings-tidende 1951-52, sp. 1510 —:

„ . . . og det er lige så klart at under de omstændigheder“ — hvor man altså stillede forslag om ophævelse af den bundne opsparing — „er der et rigt marked for gold kritik af det, der er gennemført, uden at man virkelig har noget andet at sætte i stedet.“

Det er lige præcis den situation, vi har i dag, det ærede medlem hr. Øllgaard så fortrinligt har karakteriseret. Jeg lyttede med opmærksomhed til det ærede medlem hr. Axel Kristensens bemærkninger, hvor han gav udtryk for sin interesse for beskæftigelsen. Det er et spørgsmål, som i allerhøjeste grad interesserer mit parti, og hvis vi under et kommende udvalgsarbejde kan få en frugtbar og positiv drøftelse af, hvad vi kan gøre for at nedsætte arbejdsløsheden, der vitterlig er for stor, en drøftelse af, hvilke foranstaltninger vi kan gennemføre for at opnå beskæftigelse på baggrund af den situation, vi har, med en bedre valuta-stilling, en rigeligere forsyning på penge-markedet, vil jeg for mit vedkommende være overordentlig interesseret i det. Ellers tror jeg ikke, der er megen chance for, at jeg kan give tilslutning til forslaget om ophævelse af stabiliseringslånet.

Poul Møller: Det fremgår jo af den højtærede finansministers og af ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Per Hækkerups bemærkninger, at man egentlig ønsker en udvalgsdrøftelse af landets økonomiske stilling og økonomiske politik, og dette standpunkt burde rettelig føre til, at man takkede de to partier, der har fremsat dette lovforslag, for fra regeringens side var der vel ikke taget noget initiativ til en forhandling med folketinget om vor økonomiske politik; jeg har i hvert fald ikke hørt noget sådant. Jeg tror derfor, at opnås der ikke andet, opnås der i hvert fald, at vi nu får lejlighed til at overveje, hvorvidt den økonomiske politik, der føres her i landet, svarer til de nu foreliggende økonomiske omstændigheder, ændret som de er gennem det sidste år.

En sådan udvalgsbehandling har jo ikke megen interesse, hvis flertallet på forhånd afviser den vej, som vi med dette forslag anbefaler at gå for at fremme produktionen og nedsætte arbejdsløsheden. Hvis en forhandling kun skal føres på den måde, at man afviser vore forslag, har vi ikke megen interesse i den.

Ingen kan vel bestride, at der er behov for nu at drøfte, hvorvidt den økonomiske politik trænger til en omlægning. Det er ikke noget, der afgøres ved, hvad der blev sagt i 1951; det er noget, der afgøres af de økonomiske kendsgerninger i 1958, og ingen kan vel bestride, at der både siden 1951 og siden juni 1957 er sket så afgørende ændringer, at det i høj grad er rimeligt at overveje spørgsmålet om at ændre den økonomiske politik, som den er ført under den siddende regering.

Da tvangslånet blev gennemført, havde vi endnu inflation i landet. Nu er der en tendens — jeg siger en tendens — til depression. Dengang var der endnu stigende produktion, nu er der en tendens til produktionsfald. Dengang var der høje fragtrater, nu er der lave fragtrater. Dengang var der en støt stigende industrieksport, nu er der en stagnerende industrieksport. Dengang havde vi et højt prisniveau, nu har vi et faldende prisniveau for råvarer, som vi skal importere udefra. Dengang havde vi et betydeligt valutaunderskud, nu har vi et lige så betydeligt overskud. Dengang havde vi endnu et stigende renteniveau, nu har vi et

faldende renteniveau. Jeg tror, enhver vil sige, at når alle disse gode og glædelige og dårlige forandringer blander sig mellem hinanden, kunne det i høj grad være nyttigt, om folketinget fordomsfrit overvejede, om det vil være rigtigt at fortsætte med de foranstaltninger, man greb til i sommeren 1957 som led i et politisk forlig i en paniksituation, hvor man ønskede hurtigst muligt at gribe ind over for den forbrugsudvidelse, der havde fundet sted. Situationen kan ikke sammenlignes med situationen i 1951 og 1950. Vil det ærede medlem hr. Per Hækkerup ikke se, at der er sket et omslag i de internationale konjunkturer, vil han ikke se, at der har fundet en depression sted, som har gjort, at ny usikkerhed og nye farer kom til at true dansk økonomi? Det er ikke blot Danmark, der i disse 10 måneder er blevet underkastet økonomiske forandringer, det er hele den vestlige økonomikreds. Omslaget har i begyndelsen givet os større prisstabilitet og forbedret vor valutabalace, men til gengæld har det forøget vor arbejdsløshed ud over det alt for høje stadi, vi allerede havde i fjor; det har bragt nedgang i produktionen og bragt os al den usikkerhed, som slet ikke formindskes, når man ser den betydelige nedgang, der har fundet sted i de amerikanske konjunkturer og den amerikanske beskæftigelse.

Der lurer altså stadig farer for dansk økonomi, men de lurer fra en anden kant, end vi har været vant til i efterkrigsårene, og derfor er der i høj grad grund til at se på, om de foranstaltninger, der blev vedtaget i fjor, er gode til at afværge de farer, vi står over for i år. (*Afbrydelse fra økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]). Nu er det andre farer, det er fuldstændig rigtigt, og det kan den højtærede økonomiminister læse om i sin egen årsoversigt og i referatet af den tale, den højtærede økonomiminister holdt, hvor han ikke drog nogen konklusion, men dog var klar over, at der måtte drages en konklusion på et vist tidspunkt. Det er for os ikke umiddelbart indlysende, at det, der for flertallet, men ikke for os — jeg sætter mig ind i flertallets tankegang, og flertallet troede jo på disse foranstaltninger i fjor — var god latin i fjor, også nødvendigvis må være god latin under disse omstændigheder.

Hvis ikke den økonomiske politik skal

[Poul Møller.]

indrettes efter de økonomiske omstændigheder, ser vi ikke, hvad man skal med en økonomisk politik. Jeg tror, man tør sige — og det tror jeg også ligger i den højtærede økonomiministers voldsomme smilen og latter i øjeblikket — at såfremt de økonomiske omstændigheder havde været sådan i fjor, som de er i dag, ville den højtærede minister aldrig have været med til at fremsætte forslag om tvangslånets indførelse. Havde vi levet under det økonomiske vejrlig og klima, vi har nu, ville regeringen aldrig have fundet på denne foranstaltning. Der ligger allerede deri et spørgsmål om, hvorvidt det er berettiget at fortsætte med den. Hvis vi er enige så langt, at ingen i dette ting ville have foreslået denne foranstaltning, hvis de økonomiske forhold havde været i fjor, som de er i år, så er vi også enige om, at det er rigtigt at drøfte, hvorvidt den fortsat er nødvendig, og hvorvidt den fortsat skulle være et gode, også efter flertallets opfattelse.

Opgaven i dag for dansk økonomi og for dansk politik er at øge produktionen og beskæftigelsen og at modvirke den konjunkturbevægelse, vi befinder os i, og ikke ad politisk vej at forstærke nedgangskonjunkturaen. Men det, der sker bl. a. gennem tvangslånet, er jo, at man forstærker den nedadgående konjunktur, for tvangslånet virker uforholdsmæssig stærkt på investeringen og på opsparingen og dermed på produktion og beskæftigelse. Man får ikke meget ud af at diskutere skøn, for man bliver aldrig enig om skøn, og derfor er jeg gået ud fra det skøn, som den højtærede finansminister anlagde i fjor, da han fremsatte forslaget om disse foranstaltninger og sagde, at halvdelen af stabiliseringslånet måtte man regne med blev taget fra den private opsparing og halvdelen fra det private forbrug. Man kunne nok have en anden opfattelse, men hvis vi skal til at kaste os ud i en diskussion om skøn, bliver vi aldrig enige. Det var ganske givet, at ministeren ikke anlagde samme skøn med hensyn til nogen af de andre foranstaltninger, at man også her tog halvdelen af provenuet fra opsparingen. Hvad brændevinsafgiften, øl-afgiften o. lign. angår, er det naturligvis klart, at man tog det fra forbruget, at det var direkte forbrugsbegrænsende foranstalt-

ninger, medens tvangslånet derimod, i hvert fald efter regeringens eget skøn, for halvdelen vedkommende blev taget fra opsparingen. Tvangslånet virker altså i modsætning til de fleste andre foranstaltninger stærkt på investering og opsparing og dermed på produktion og beskæftigelse, og det er i høj grad tvivlsomt, om det er klog politik at fortsætte hermed på et tidspunkt, hvor produktion og beskæftigelse er faldende.

Opretholdes tvangslånet, føler jeg mig overbevist om, at vi i løbet af kort tid vil blive stillet over for forslag fra den høje regering om beskæftigelsesforanstaltninger, der skal finansieres af staten, altså af skatteborgerne og af tvangslånsbetalerne, beskæftigelsesforanstaltninger af offentlig karakter, hvis produktive værdi og eksportværdi formentlig ikke vil modsvare værdien af at overlade disse penge, tvangslånsmidlerne, til de borgere, der har tjent dem, og lade dem selv anbringe dem.

Vi ved jo dog, at regeringen ikke har tænkt sig — det er der i hvert fald ingen af os der tør påstå — at lade arbejdsløsheden gå sin gang. Vil man ikke lade arbejdsløsheden gå sin gang, må man træffe nogle foranstaltninger. Man kan gøre det ved at forsøge at animere det private erhvervsliv, f. eks. ved at lette den byrde, som tvangslånet er for dem, der skal betale det, eller man kan gøre det ved offentlig finansiering af et eller andet beskæftigelsesarbejde. Ud fra vort principielle synspunkt må det være rigtigere at forsøge at løse arbejdsløshedsproblemerne ved at gøre erhvervslivet så stærkt som muligt, ved at give det større likviditet, flere penge, som det kan arbejde med, i stedet for at begrænse dets muligheder og dets likviditet og lade staten sætte offentlige arbejder i gang.

Der er en risiko ved alt, og jeg underkender ikke, at der også er en risiko ved at ophæve tvangslånet, men det bør ikke glemmes, at det trods alt er mere risikabelt at lade være med at trække vejret end at trække vejret. Risiciene ved tvangslånets ophævelse er fremhævet kraftigt i dag af den højtærede finansminister og af det ærede medlem hr. Per Hækkerup. Goderne ved en sådan foranstaltning, det incitament til beskæftigelse og produktion, som kunne ligge heri, overser man ganske. Ikke med

[Poul Møller.]

et eneste ord fremføres der fra den side, at der dog kunne være nogen værdi ved at lade folk beholde deres penge, selv anbringe dem og få lov til at arbejde med dem. Man kan måske heller ikke forlange, at det synspunkt skal anerkendes fra den side, men der er andre, der har det synspunkt og gerne ønsker det anerkendt.

Lad os da se på de risici, som er fremhævet af finansministeren og det ærede medlem hr. Per Hækkerup. Det drejer sig om to problemer: valutastillingen og rentens højde. Vil den forbedrede valutastilling blive slået over ende, hvis stabiliseringslånet ophæves? Jeg forstår udmærket, at den højtærede finansminister kan være betænkelig og frygte at skulle komme ud for en valutakrise igen. Ser man på den tid, den højtærede finansminister har siddet i den stol, han nu sidder i, vil man vide, at det har været en pinefuld gang fra valutakrise til valutakrise og fra det ene kriseforlig til det andet, og jeg forstår udmærket vel, at den højtærede finansminister kan være betænkelig ved for hurtigt at rette sig efter konjunkturomsving i udlandet; vi ved jo, at den højtærede finansminister fik sin ild-dåb som minister, da konjunkturerne viste visse svaghedstendenser i Amerika, og vi ved, hvad det førte til for vort vedkommende. Jeg forstår derfor godt denne frygt, og at man siger: det går godt, vi er kommet godt i gang, der har været en stigning i valutaindtægterne — lad os nu ikke risikere noget.

Men er der grund til at vurdere denne risiko så højt, at man skulle fortsætte med tvangslånet i det kommende år? Ja, det første, man skal prøve på at forestille sig, er, hvor meget man måtte regne med at ophævelsen af dette tvangslån ville påvirke forbruget af fremmed valuta. Nu er der en del af forbruget af fremmed valuta, som vi ikke i den nuværende situation er imod, nemlig den del, der går til import af råvarer, maskiner og materiel til at fremstille bedre og flere varer og gøre os mere konkurrencedygtige. Det er vel den del af tvangslånsmidlerne, der tages af opsparingen, som medgår hertil. Jeg erkender imidlertid, at der selvfølgelig, hvis tvangslånet blev frigivet, ville være mennesker, der ville bruge disse midler i et almindeligt forbrug, et

forbrug ikke af maskiner og lignende ting, men et forbrug af færdigvarer, tjenstydelse og andet, men hvor stor og hvor betydningsfuld vil denne forbrugsudvidelse være? Hvor meget vil den kræve af fremmed valuta? Vi har indstillet os på ganske bestemte økonomiske tankegange herhjemme, og det er meget svært at få dem ændret. Vi har gennem flere års inflation indstillet os på, at hver gang der bliver brugt en vare her i landet, sker der i virkeligheden et valutaforbrug, for selv om denne vare var indenlandsk fabrikeret, kunne den sælges til udlandet, så at vi fik mindre eksport, hvis vi selv spiste vore landbrugsvarer. Men her er der sket en ændring, en afgørende ændring. Spiser vi flere landbrugsvarer i dag her i landet, sker der ikke af den grund nogen valutanedgang for os, for vi kan ikke sælge vor produktion, og hvad angår de industrielt forarbejdede varer, vi fremstiller herhjemme, da kan man jo se i produktionsindeksen og i beskæftigelsesindeksen, at vi ikke udnytter vor industrielle produktionskapacitet. Det betyder, at hvis vi udvider forbruget af vore egne industriprodukter, medfører dette ikke nedgang i valutabeholdningen, men en højere produktion og beskæftigelse.

Det er denne ændrede situation, der gør, at man må indrømme, at en udvidelse af forbruget ikke har den samme direkte indvirkning på beholdningen af fremmed valuta, som den har under inflationsperioder og i perioder med fuld beskæftigelse. Hvis man kan erkende det, må man altså også erkende, at kun en mindre del af en forbrugsudvidelse vil medføre en nedgang i indtjeningen af fremmed valuta. Vi kan ikke sige noget som helst om, hvor stor en nedgang den vil medføre, men vi kan sige, at nedgangen vil blive mindre, end den ville være blevet i fjor, og mindre, end den var under de mange års inflation, vi har haft.

Hvis man tænkte sig, at den maksimale risiko var 50 mill. kr., altså halvdelen af forbrugsudvidelsen, svarer det til 2 dages valutaforbrug. Jeg tror, man heroverfor må sige, at risikoen er begrænset, men til gengæld vil der være mulighed for produktion og beskæftigelse i virksomheder, som nu mangler penge, virksomheder, der måske endog vil kunne eksportere, fordi de får mulighed for at rationalisere og mekanisere

[Poul Møller.]

og derigennem at komme frem til en bedre prissituation og en større konkurrencedygtighed. Vi bør ikke i vore økonomiske vurderinger glemme det ekspansive, det dynamiske synspunkt i al økonomi, og der er ikke tvivl om, at en ophævelse af tvangslånet vil medføre en forøgelse af den risikovillige kapital, hvilket kan give os en gevinst også valutamæssigt.

Det næste argument, der har været fremhævet mod dette lovforslag, er frykten for nye rentestigninger, hvis staten gav afkald på tvangslånets midler. Hvis ophævelsen af dette tvangslån medfører, at staten må søge lånemarkedet, siger man, kan den da gøre det i dag uden at skade renteniveauet? Det er klart — og det er omtalt fra alle sider i dag — at der siden i fjor er opstået en større pengeregighed. Der er forskellige forklaringer på det; enhver vil gerne fremstille det, som om hans forklaring er den rigtige. Nogle mener, at det i væsentlig grad skyldes, at staten ikke længere optræder på lånemarkedet, andre ser årsagen i den valutaforbedring, der er sket. I hvert fald, hvis man sammenligner det talmæssigt, er valutaforbedringen meget større end tvangslånets tal på 200 mill. kr., og gennem valutaforbedringen, der delvis er en følge af den internationale konjunkturbevægelse, er der hver dag i danske kroner af eksportører hjemtaget et større beløb fra nationalbanken, end importørerne har måttet indbetale til banken; og det er naturligvis klart, at under en sådan valutaforbedringsperiode stiger pengemængden, muligheden for likvid kapital, fra dag til dag. Dette forhold har medført øgede kassebeholdninger i bankerne og øgede obligationskøb med deraf følgende stigende kurser. Det er ikke sådan, at der i dag mangler obligationskøbere; der er tværtimod god efterspørgsel efter obligationer. Det skyldes ikke, at staten lader lånemarkedet i fred, men at der er flere penge, der søger anbringelse, efterspørger anbringelse, og at der er en større del af disse penge, der ønsker anbringelse i obligationer, og når det er tilfældet, skyldes det forventningen om en nedgang i konjunkturterne, der altid gør obligationer med fast rente mere tillokkende, mere tiltrækkende end f. eks. aktier, der er følsomme over for de økonomiske tilbageslag.

Den forbedrede stilling på obligationsmarkedet har bl. a. også givet sig udslag i, at et medlem af regeringen, den højtærede minister uden portefølje, i en artikel i går i et blad, som jeg ikke skal omtale navnet på — det forbyder min beskedenhed mig — har skrevet, at han ønsker en diskontonesættelse. Jeg vil gerne ved denne lejlighed spørge den højtærede finansminister, om det er hans opfattelse, at det, man først skal gribe til, er en diskontonesættelse, om regeringen i overensstemmelse med ministeren uden portefølje arbejder for en sådan diskontonesættelse.

Der er altså sket det, at der findes penge, som søger anbringelse i obligationer; det er der ikke noget mærkeligt i, og bevægelsen er kraftig, den vil næppe blive forringet, endsiige bremset, fordi staten søger et eventuelt finansieringsbehov dækket ved salg af obligationer. Det er nemlig overhovedet et åbent spørgsmål, om der er et udækket finansieringsbehov, om ikke den højtærede finansminister har reserver i den finanslov, vi har vedtaget for indeværende år.

Jeg kan se på den højtærede formand, at taletiden er ved at udløbe; jeg skal derfor begrænse mig til nogle ganske få bemærkninger til sidst. Efter vor opfattelse er det således, at af alle de foranstaltninger, som har været gennemført, er tvangslånet det, der bedst kan ophæves med gunstige virkninger for investering og beskæftigelse og med mindst fare for renten og valutastillingen. Derfor har vi nøjedes med at fremsætte dette forslag, og derfor har vi ikke foreslået, at samtlige foranstaltninger fra juni i fjor skulle ophæves. Det er ikke forsøg på siksakkørsel, men en logisk følge af, at vort lands økonomiske vilkår er blevet totalt ændret siden denne lovgivnings vedtagelse.

Må jeg til sidst spørge den høje regering, hvad den agter at gøre ved arbejdsløsheden. Højtærede finansminister, såfremt vi ikke gennemfører en ophævelse af denne foranstaltning, hvad er da regeringens planer og tanker med de 117 000 arbejdsløse her i landet?

Hvis jeg skal give et råd, vil jeg dels anbefale vort forslag til vedtagelse og dels minde om en bemærkning, den højtærede indenrigsminister kom med under den næstsidste radiodiskussion før valget. Ministeren

[Poul Møller.]

sagde, at man ikke kan blive ved med at forbedre et samfunds økonomi ved at ødelægge borgernes. Det bør flertallet huske på, når det skal tage stilling til dette forslag.

Aage Fogh: Det er med stor interesse, jeg har lyttet til den diskussion, der her føres. Navnlig ved at høre på den sidste taler, det ærede medlem hr. Poul Møller, har jeg fået det indtryk, at de få hundrede millioner kroner, det her drejer sig om, tillægges en ganske overordentlig, ja, jeg kan godt sige forbavsende stor betydning i forhold til nationens økonomi. Det er dog kun ganske få procent af statens budget, der finansieres i form af tvangsopsparing.

Da vi i fjor havde valg og derefter dannede en regering, var det en hovedsag for det radikale venstre at få lagt forholdene sådan til rette, at vi kunne få stabiliseret valutabeholdningerne og skabe muligheder for en nedadgående rente, ikke mindst fordi vi har den opfattelse, at en nedadgående rente vil være det bedste hjælpemiddel til at skabe arbejde. Jeg har ikke den tro, at man kan afhjælpe arbejdsløsheden ved offentligt arbejde. Arbejdsløsheden kan afhjælpes den dag, der er penge til rådighed til en rimelig rente. Derfor gennemførte vi en række foranstaltninger i fjor, der var højst ubehagelige, men som tilsyneladende har haft gavnlige virkninger, idet ingen vil benægte, at vi er på vej til at opnå opfyldelsen af de to formål, vi tilstræbte.

Der er altså ingen diskussion om stigningen i valutabeholdningen, men vel diskussion om, hvorvidt stigningen indtil nu har været stor nok. Det mener jeg ikke den har været, og derfor giver jeg helt tilslutning til, hvad min partifælle, det ærede medlem hr. Kirkegaard, sagde forleden under en anden debat, at den regering, der bliver blød i knæene midt under arbejdet, ikke vinder frem til sejr. Jeg tror heller ikke, det vil være forsvarligt at give efter på dette område.

Vi skal have større valutabeholdning, vi skal have lavere rente og forhåbentlig også inden alt for længe en diskontosænkning, men jeg vil gerne bede den højtærede finansminister om, at diskontosænkningen ikke må komme, før vi er sikker på, den kan holde. Jeg tør ikke på nuværende tids-

punkt tage ansvaret for at anbefale det foreliggende forslag, og det så meget mindre som tvangsopsparingen er et led i en kæde, og man kan ikke pille det enkelte led ud.

Disse betragtninger har ført mig ind på den tanke, hvorledes de to partier, der i dag anbefaler at standse opkrævningen af tvangsopsparingen, tidligere har stillet sig i sådanne tilfælde. Nu hørte jeg nok, det ærede medlem hr. Poul Møller sagde, at man slet ikke kan sammenligne 1951 med 1957. Nej, jeg vil da håbe, han har den opfattelse, ellers er det ikke ærligt spil, han spiller. Den stilling, det ærede medlem sammen med det ærede medlem hr. Ølgaard som ordfører indtog i 1951, er diametralt modsat den stilling, det ærede medlem indtager i dag. Derfor synes jeg egentlig, det er rimeligt ganske kort at citere, hvad de herrer sagde ved den lejlighed; det findes i Folketingstidende 1951-52, sp. 1510. Det ærede medlem hr. Ølgaard, der dengang talte for venstre, sagde med stor styrke:

„Vist ingen af de partier, der har været med til at gennemføre den bundne opsparing i forbindelse med bestræbelserne for at skaffe orden i vort lands økonomi, har lagt skjul på, at hvis det skulle lykkes at skaffe denne orden, var det nødvendigt at gennemføre adskillige ting, der ville være ubehagelige for befolkningen. Det er da også sket. Og det er lige så klart, at under de omstændigheder er der et rigt marked for gold kritik“

o. s. v., som det ærede medlem hr. Per Hækkerup allerede har citeret.

Det er, synes jeg, en klog og reel tale, der her er holdt af venstres ordfører i 1951, men for så vidt det ærede medlem hr. Poul Møller ikke har ret, når han siger, at stillingen i dag er en ganske anden; end den var i 1951, er det efter min vurdering ikke helt redeligt, det, de to partier foretager sig i øjeblikket.

Ligesom det ærede medlem hr. Ølgaard dengang tog stærkt standpunkt, kan dette også siges om det ærede medlem hr. Poul Møller. Det ærede medlem hr. Poul Møller sagde ved den lejlighed — det står sp. 1511 —:

„Der er ingen af de partier, der gennemførte den tvungne opsparing i efteråret og i foråret, der betragter sig som lystplagere eller som lystmordere. Vi har

[Aage Fogh.]

ikke gjort det, fordi vi synes, det er morsomt eller sjovt at belaste befolkningen med yderligere skatter eller afgifter. Vi har gjort det, fordi vi anså det for nødvendigt at foretage visse foranstaltninger for at klare et meget betydeligt underskud i vort lands samhandel med udlandet, for at komme igennem en meget betydelig inflationskrise, som Danmark var inde i."

Det lyder meget godt, og jeg kan også give tilslutning til det; men jeg forstår ikke rigtig, ærede medlem, når man havde den opfattelse i 1951, at man ikke kunne pille ud af helheden det lille led, der hed tvangsopsparing, at man så i dag kan standse tvangslånet, der også er et led i en helhed. Og hvad er det så, man vil i stedet?

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen udtalte i fjor, at han, hvis regeringen ville være villig til at tage sit forslag om stabiliseringslån af bordet, ville komme med en skitse eller eventuelt et forslag til en deponeringsordning. Deroverfor vil jeg gerne sige, at hvis det, det ærede medlem vil nu, er at søge en deponeringsordning gennemført til afløsning af dette lån, vil jeg i hvert fald ikke medvirke.

Deponeringsordningerne har haft nogle af de mest uhyggelige slagsider, jeg har kendt i det økonomiske liv. Man kræver af den unge forretningsmand, at han ud over at betale sine varer skal deponere en meget betydelig kapital. Det er et kolossalt pres at lægge på den unge kapitalfattige, medens man giver dem, der har penge til udlån, voldsomme chancer. I modsætning hertil er jeg tilhænger af, at man bruger den form, der er anvendt her ved tvangslånet, hvor det i hvert fald kun er dem, der virkelig råder over kapital, der kommer til at betale. Men selvfølgelig — behageligt er det ikke; det er ikke behageligt for de nuværende regeringspartier, så lidt som det var det for de konservative og venstre, da de havde regeringsmagten i 1950-51, at gennemføre den slags foranstaltninger.

Jeg kan helt ud tilslutte mig den redegørelse, som den højtærede finansminister gav, og jeg skal derfor ikke blande mig stærkere op i diskussionen i dag, men nøjes med at sige, at jeg ikke kan have noget imod, at vi i et udvalg forhandler om, hvor-

vidt der skulle være et eller andet, der skulle kunne rettes. Jeg tør heller ikke benægte, at udviklingen ude i den store verden måske kunne betinge, at man gik ind for visse ændringer; det kan vi diskutere. Men man kan ikke som en ensidig foranstaltning standse indbetalingen af det lån, der her er tale om, men fortsætte med alt det andet.

De profetier, der er fremsat om fremtidens udvikling både af det ærede medlem hr. Axel Kristensen og det ærede medlem hr. Poul Møller, giver jeg ikke så forfærdelig meget for. Det er jo ganske overordentlig svært at spå om fremtiden, men der er én ting, der efter mit skøn er givet: en hovedbetingelse for, at vi kan få en rimelig arbejdsydelse i Danmark, er, at vi får penge til rådighed til en rimelig rente, og der er vist ingen, der vil benægte rigtigheden af mine udtalelser, når jeg siger, at udviklingen fra foråret 1957 til dato tyder på, at det er lykkedes at komme ind på en vej, der giver orden i valutakassen, giver større reserver i vore banker og giver en sænkning af renten.

I håb om at vi kan gå videre ad den vej, kan jeg anbefale eventuelt at lade sagen behandle i et udvalg, hvor vi kan drøfte enkeltheder, men ikke med det formål at gennemføre det ensidige forslag, der her er stillet.

Niels Andersen: Det foreliggende lovforslag udmærker sig for lovtekstens vedkommende ved sin korte, klare og præcise form. Umiddelbart er det naturligvis glædeligt, at så fremragende politikere som forslagsstillerne anser den økonomiske situation for at være så meget bedre, at der virkelig skulle være grundlag for ophævelse af det sidste års stabiliseringslån.

Det forekommer imidlertid overraskende, bl. a. med henblik på det uforudsete ekstraordinære finansieringsbehov, folkepensionen medfører, samt det forholdsvis store beløb, en ny lønningslov kræver, at der på trods heraf alligevel skulle være en forsvarlig og saglig begrundelse for at lade stabiliseringslånet bortfalde for skatteåret 1958-59.

Det er derfor med nogen forventning, man blader videre i lovforslaget for i bemærkningerne at finde en nærmere redegørelse for, at de økonomiske faktorer er taget i betragtning, forinden det forelig-

[Niels Andersen.]

gende lovforslag blev fremsat. Og hvad finder man så på de sider, der følger efter selve lovforslaget? Fuldstændig tomhed. Hermed er lovforslaget i virkeligheden karakteriseret; men ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Axel Kristensen, har dog i forbindelse med lovforslagets fremsættelse gjort nogle betragtninger gældende, som i mange henseender er interessante.

Forslagsstillerne mener, at det i den nuværende økonomiske situation vil være rigtigt at lade erhvervslivets folk beholde de 200 mill. kr., som stabiliseringslånets anden del repræsenterer. Det ærede medlem giver videre udtryk for, at staten må gå på lånemarkedet og få et beløb svarende til det, den ellers måtte mangle til finansiering af de forpligtelser, den imod forslagsstillerne ønsker har påtaget sig.

En sådan udtalelse formoder jeg er fremsat, for at befolkningen skal få den opfattelse, at venstre og det konservative folkeparti ikke har stemt for de love, som af statskassen netop kræver en omfattende finansiering.

Imidlertid vil jeg gerne anmode det ærede medlem hr. Axel Kristensen om at gøre rede for, hvilke forpligtelser, som oppositionspartierne ikke har stemt for, der hermed tænkes på. Et par af de områder, der kræver særlig stor finansieringsevne af statskassen, er byggestøtten og folkepensionen. Byggestøtteloven gælder jo indtil 1. april 1959 og er, så vidt jeg ved, vedtaget med det konservative folkepartis stemmer, medens venstre undlod at stemme ved denne lejlighed. I øvrigt påtænker man jo at ændre byggestøtteloven således, at staten skal ud af billedet som den finansierende faktor. Det kan næppe være det ærede medlem hr. Axel Kristensen ubekendt, at der arbejdes med disse problemer inden for regeringen, og det er mit håb, at det må lykkes regeringen at fremsætte lovforslag herom i indværende samling, således at de problemer, der knytter sig til denne lovgivning, kan komme ud til offentlig debat, forinden vedtagelse finder sted i det kommende folketingsår. Hvad angår folkepensionen, har denne lovgivning i første omgang stillet langt større finansielle krav til statskassen end forud beregnet. Denne lovgivning er

også vedtaget med stemmer fra venstre og fra det konservative folkeparti.

Må jeg imidlertid stille det direkte spørgsmål til de ærede ordførere for oppositionspartierne: har man indset det fejlgreb, man fra venstres og det konservative folkepartis side har gjort sig skyldig i ved at medvirke til en lovgivning, der pålægger staten at udbetale folkepension til medborgere, som ikke har hjælp behov? Jeg tænker her på folkepensionens mindstebeløb. Det er mit håb, at de ærede ordførere har tilstrækkeligt mod til at erkende dette fejlgreb; er det tilfældet, åbner der sig i virkeligheden en mulighed for at fritage statskassen for en tyngende finansieringsopgave, der måske kan komme det omstridte stabiliseringslån til gode.

Må jeg i øvrigt med hensyn til selve stabiliseringslånet slå fast, at retsforbundet kun gik med til denne lovgivning for at dække et kasseunderskud, der var fremkommet i anledning af de finansieringsforpligtelser, staten havde påtaget sig i henhold til den lovgivning, der er gennemført under både venstres og det konservative folkepartis medvirken. En hvilken som helst lovgivning, der skulle opfylde det formål, ville være ubehagelig. I denne forbindelse er det nærliggende at minde om venstres og de konservatives forslag til løsning af de foreliggende opgaver. Det danske folk kan være lykkeligt over, at den deponeringsordning, man foreslog fra venstres og de konservatives side, ikke blev ført ud i livet. En sådan ordning ville kun have tjent til forøgelse af vort omkostningsniveau, samtidig med at den foreliggende finansielle opgave ikke ville være blevet løst. For vort vedkommende var det endvidere af afgørende betydning, at statens pengeudpumpning gennem forøget salg af statsobligationer blev standset, fordi dette salg holdt vort renteniveau oppe på et unaturlig højt plan, som forårsagede en unaturlig lav kurs på de obligationer, der har en væsentlig betydning for byggeomkostningerne. Udviklingen på dette område har vist, at vore bestræbelser er lykkedes, idet der har fundet en væsentlig stigning sted for obligationskursernes vedkommende og dermed et fald i den effektive obligationsrente.

Man hævder, at stabiliseringslånet hæmmer den private investering og dermed er

[Niels Andersen.]

en medvirkende årsag til skabelse af arbejdsløshed. Lad mig erkende, at et hvilket som helst statsindgreb, der har til formål at indsuge en del af borgernes penge i statskassen, hæmmer den private investering og den økonomiske bevægelsesfrihed. Sådanne foranstaltninger er jeg i virkeligheden inderligt imod, men under de givne forhold var en økonomisk sanering nødvendig, og dette erkendes jo også fra venstres og de konservatives side.

Imidlertid melder det spørgsmål sig, om den produktionsfremmende investering rammes særlig hårdt af stabiliseringslånet. Pligten til at udrede stabiliseringslån påhviler kun personer, således at andelsselskaber o. lign. samt aktieselskaber er fritaget for at udrede stabiliseringslån. Det vil altså sige, at de fleste industrielle foretagender samt landbrugets andelsvirksomheder ikke rammes af den pågældende lovgivning. Det er også mit indtryk, at investeringstempoet i disse virksomheder ikke er nedsat — tværtimod. For flere store industrivirksomheder gælder det vel, at den faktiske sænkning af renteniveauet har givet anledning til øget investering.

Af andre erhvervsgrupper kan der være grund til at nævne landbruget. Det er min opfattelse, at det ikke skyldes stabiliseringslånet, at landbruget har vanskeligheder. Så vidt jeg kan skønne, er det en meget lille procentdel af landets landbrugere, der betaler stabiliseringslån; det er jo helt i overensstemmelse med de oplysninger, den højtærede finansminister i dag har fremført, idet han oplyste, at kun ca. 5 pct. af landets landbrugere betaler stabiliseringslån.

Dér, hvor stabiliseringslånet kan virke investeringshæmmende, er i de mange små erhvervsvirksomheder, som ejes af enkeltmænd, men efter min opfattelse har sådanne virksomheder fået mere end 100 pct. kompensation gennem den lovgivning, der blev gennemført sammen med loven om stabiliseringslån, nemlig lovene om skattefri afskrivninger og om skattefri investerings-

fonds. Såfremt de pågældende virksomheder udnytter disse love fuldt ud, kan det kun betyde en udbygning af investeringsfronten.

Endelig vil jeg gerne minde om § 10 i loven om stabiliseringslån, ifølge hvilken den enkelte borgers privatforbrug nøje er knyttet sammen med stabiliseringslånets størrelse. Alt i alt må jeg betragte den agitation, der kommer til orde med hensyn til stabiliseringslånets investeringshæmmende virksomhed, som overdreven.

I samme forbindelse må jeg minde om, at de afgiftsforhøjelser, som blev indført i forbindelse med den økonomiske sanering, ikke bliver indregnet i pristallet, hvilket i virkeligheden betyder, at arbejdsgiverne sparer ca. 200 kr. om året i lønudbetaling til hver arbejder. På denne baggrund kan enhver arbejdsgiver regne ud, om ikke det bidrag til stabiliseringslånet, der skal svares, kompenseres af de mindre lønudbetalinger, der finder sted.

Dette var den danske arbejders bidrag til den økonomiske sanering. Blot er der den forskel, at loven om stabiliseringslån udløber i skatteåret 1958-59, hvorimod de pågældende afgifter holdes uden for pristallet, så længe afgiftslovene opretholdes. Set på denne baggrund kan erhvervslivets folk ikke beklage sig over deres andel i den økonomiske sanering, der fandt sted ved lovgivningen i 1957. Fornuftige erhvervsfolk erkender jo også, at hetzen imod stabiliseringslånet er mere politisk betonet end erhvervsøkonomisk saglig. Må jeg i denne forbindelse minde om en udtalelse, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen fremførte ved fremsættelsen af det foreliggende lovforslag. Denne udtalelse gik ud på, at arbejdsløsheden i en situation som den, vi nu er i, har en selvopskruende virkning, fordi folk bliver bange og tilbageholdende. Ethvert incitament til at bremse denne selvopskruende virkning, siger det ærede medlem, må derfor bruges og udskrivningen af stabiliseringslånet standses.

Den betragtning, at folk bliver bange og holder igen, er vist desværre i nogen grad

[Niels Andersen.]

rigtig. Men hvad bliver folk bange for? Er det stabiliseringslånet? Desværre tror jeg, det er noget langt alvorligere. Det er ganske simpelt den måde, man fører den politiske agitation på fra venstres og det konservative folkepartis side; ikke mindst den presse, der er tilknyttet disse to oppositionspartier, fører efter min opfattelse en hensynsløs og ansvarsløs agitation mod den siddende regering. Det er en dårlig tjeneste, man på denne måde gør sit land og sit folk. Jeg havde ikke drømt om, at disse gamle, hæderkronede partier, der dog har dybe rødder i det danske folk, kunne føre en politisk agitation, der gør det danske folk bange, uden at der er nogen grund dertil.

Forholdet er jo dette, at siden trekant-regeringens dannelse er den økonomiske situation rettet op, således at vi i dag kan notere en betydelig bedring i valutasisituationen, en stigning i obligationskurserne, således at den effektive obligationsrente er faldet væsentligt; pengemængden i vore pengeinstitutter er også steget væsentligt, således at der er øgede midler til rådighed for erhvervslivet. Der er skabt balance på statsregnskabet, således at befolkningen i virkeligheden selv bestemmer, om vi skal videre ad den vej, idet mulighederne for skattenedsættelser faktisk er til stede i samme omfang, som man vil klare opgaverne selv, uden at pengene først skal gennem statskassen. Hvorfor meddeler man ikke disse kendsgerninger i den presse, der er tilknyttet venstre og det konservative folkeparti? Når det ærede medlem hr. Axel Kristensen i sin fremsættelsestale siger, at ethvert incitament til at bremse denne selvopskruende virkning må bruges, er jeg helt enig, og jeg vil gerne opfordre det ærede medlem til at gøre sin indflydelse gældende både inden for sit parti og over for venstres presse.

Er alt da såre godt, kan man spørge. Desværre er der problemer nok endda, problemer, som kommer til os udefra. For det første har landbruget afsætningsvanskeligheder for sine produkter, og dertil kommer de dårlige priser, det opnår for sine eksportvarer. Endvidere gør der sig ude i verden depressionslignende tendenser gældende, der nedsætter den økonomiske aktivitet og medfører en nedgang i industri-

produktionen og et fald i skibsfartens indtjening; alt dette medfører desværre også en alt for stor arbejdsløshed.

Hvad er der da at gøre i en sådan situation? For det første ville en sænkning af omkostningsniveauet naturligvis være ønskelig, men er den vej mulig? Besparelser for statskassen er i hvert fald vanskelige at gennemføre. Det kom klart til udtryk gennem afstemningen vedrørende rødspætteudplantningen. Man skal nok ikke vente alt for sikkert at finde venstre og de konservative hjemme, når spareforanstaltninger skal gennemføres.

Der er en vej mere, der kan ændre den økonomiske aktivitet. Det er en rentesækning, og det er efter min opfattelse forsvarligt, at nationalbanken nu sænker diskontoen.

I samme forbindelse vil jeg gøre opmærksom på de regnskaber, der for nylig er offentliggjort fra landets største banker, f. eks. Den danske Landmandsbank, hvor man ser et overskud, som andrager 17,34 pct. af egenkapitalen. Københavns Handelsbank har et overskud på 19,55 pct. af egenkapitalen, og sådan ser billedet faktisk ud for samtlige landets banker. Det vil derfor være rimeligt at forvente af landets banker, at de nedsætter renten i hvert fald med $\frac{1}{2}$ pct. Det kunne de så nydeligt gøre, så ville de også blive fri for at betale så meget i den aktieselskabsskat, som de i øvrigt beklager sig så meget over.

Må jeg slutte disse betragtninger med at opfordre alle gode kræfter i det høje ting til at virke for, at forholdene bliver lagt sådan til rette, at de ikke så meget tjener de enkelte partiers interesser, men at de foranstaltninger, der træffes, tjener vort land og vort folk.

Aksel Larsen: Mit parti har jo stemt mod såvel loven om stabiliseringslån som mod de øvrige kriselove og kriseforanstaltninger, der blev gennemført efter valget i fjor, og som man dengang begrundede med nødvendigheden af gennem forbrugsbegrænsning for jeg ved ikke hvilken gang at redde Danmarks valuta. Vi stemte mod dem, fordi vi var af den mening, at de dels i det væsentlige ville ramme den arbejdende befolkning hårdest, dels ikke var den rette kur mod landets økonomiske vanskelig-

[Aksel Larsen.]

heder, der sand for dyden ikke skyldtes, at befolkningen brugte for meget, men skyldtes en forfejlet udenrigshandelspolitik.

Når man nu fra venstres og de konservatives side fremsætter et forslag til lov om, at anden rate af stabiliseringslånet ikke skal betales, så kunne man måske formelt forvent, at vi ville blive begejstret for dette forslag og sige: det vil vi ubetinget støtte. Men hvis man venter dette ud fra en formel logik, må jeg skuffe de muligvis forventningsfulde. Jeg er særdeles tilfreds med den redegørelse, den højtærede finansminister har givet, og hvoraf det fremgår, at i hvert fald halvdelen af det, staten får ind ved ydelse af stabiliseringslånet, betales af lønmodtagere og dermed ligestillede. Vi regnede også med noget sådant, dengang vi havde stabiliseringslånet til behandling i fjor, men nu foreligger der altså materiale, som viser, at denne bedømmelse ikke var så helt forkert, og vi finder ikke, det er rimeligt, at man forlanger, at lønmodtagere og dermed ligestillede skal betale stabiliseringslånet.

Men når det er tilfældet — og jeg kan ikke se, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen med nogen som helst vægt har bestridt den højtærede finansministers beregninger — er det jo ikke rigtigt, at dette stabiliseringslån har virket så fuldkommen ødelæggende på erhvervslivet og dem, man kalder erhvervslivets folk. Det kan heller ikke være tilfældet, fordi — her er jeg desværre for en gang skyld enig med retsforbundets ordfører, det ærede medlem hr. Niels Andersen — fordi erhvervslivet jo har fået meget store skattebegunstigelser gennem afskrivningsreglerne, og fordi erhvervslivet samtidig er blevet begunstiget på den måde, at staten ved lov ordnede det sådan, at det slap for at betale en ellers nødvendig lønforhøjelse til arbejderne. I kriselovsbuketten af i fjor var der også, eller kom der under kriselovens behandling her i tinget, bestemmelser om, at de indirekte skatter og deres virkning på priserne ikke skulle indgå i det lønregulerende pristal. Det blev beregnet til at have en virkning på ca. 5 points på det lønregulerende pristal, og i praksis vil det sige, at arbejdere og tjenestemænd og dermed ligestillede, hvis løn er pristalsreguleret, mistede og mister en portion i, skal vi kalde det dyrtidstillæg-

get. Det er vel sådan noget som 5 øre i timen, og regner man det ud, viser det sig, at det for den enkelte bliver ca. 125 kr. om året, og for dem alle tilsammen kan det blive så meget som 100 mill. kr. årlig. Størsteparten af disse penge er penge, som arbejdsgiverne slipper for at betale i arbejds-løn, og hvis den højtærede finansministers foreløbige statistik er rigtig — og jeg har ikke grund til at tro noget andet — vil det sige, at alene gennem forfalskning af pristallet har de, det ærede medlem hr. Axel Kristensen kalder erhvervslivets folk, praktisk talt fået dækning for det, de skal svare i stabiliseringslån. Desuden er det, de skal svare i stabiliseringslån, jo ikke noget, man tager fra dem, og som de aldrig får igen; de har udsigt til at få pengene igen og oven i købet med renter.

Nå, når jeg er kommet så langt, kan jeg gå over til min konklusion. Vi skulle stille os mere velvilligt over for dette lovforslag, hvis det ikke var et isoleret forslag, som ganske åbenbart er møntet på at drive agitation. Vi skulle stille os mere velvilligt over for det, hvis det var kædet sammen med forslag om ophævelse af væsentlige dele af den øvrige såkaldte kriselovgivning. Hvis de ærede forslagsstillere er villige til at kombinere deres forslag med en bestemmelse om, at pristalsforfalskningen, som blev besluttet i juni måned i fjor, skal ophøre, så er vi til at tale til, men ellers har det foreliggende lovforslag ikke vor store interesse.

Jeg føler mig også nødsaget til at gøre opmærksom på, at stabiliseringslånet skal svares i 2 år, medens pristalsforfalskningen altså har udsigt til at vare evigt; der skal i hvert tilfælde træffes særlige beslutninger, for at den kan ophøre. Den generer ikke det ærede medlem hr. Axel Kristensen, og den generer ikke de øvrige ærede forslagsstillere, men den generer alle arbejdere og tjenestemænd. Den er aldeles urimelig, så meget mere som de lønninger, arbejderne skulle have efter den overenskomst, der blev vedtaget — ikke ved afstemning i arbejderorganisationerne, men ved beslutninger her i tinget — og hvorefter arbejderne skulle have pristalsregulerede lønninger, blev brudt ved lovvedtagelserne i juni-juli måned i fjor.

Ud fra ethvert synspunkt er pristalsforfalskningen altså den værste udvækst på

[Aksel Larsen.]

krise-lovene, og hvis man ville begynde at komme kriselovene til livs, måtte man begynde her og standse pristalsforfalskningen. Hvis man er villig til at gå den vej, kan vi tale om det andet; er man ikke det, er det ganske tydeligt, hvis interesser man vil varetage.

Dernæst må jeg også sige, selv om det allerede er sagt her i tinget, at jeg har ikke indtryk af, at de, man vil kalde erhvervs-livets folk, føler sig så forfærdelig hårdt trykket af stabiliseringslånet; lønmodtagerne og ligestillede føler sig langt hårdere trykket af at skulle svare stabiliseringslån. Jeg er derimod klar over, at man mener, man kan slå politisk mønt af at rumle med stabiliseringslånet og gøre det til alfa og omega i det onde ved regeringens kriselove og kriseforanstaltninger. Således var det jo også i fjor; da vi havde fået kriselovene gennemført her i tinget, var vi ude for en voldsom kampagne vedrørende stabiliseringslånet fra venstre og konservative og i den presse, der støtter og til dels dirigerer disse partier; men man talte ikke om de andre ubehagelige ting, der var gennemført. Jeg er ikke i tvivl om, hvorfor man førte den kampagne. Det var for, så vidt det var muligt, at få folk til at glemme de indirekte skatter og forfalskningen af pristallet, som i alle henseender var langt værre end stabiliseringslånet. Nu kommer man fra samme side med et isoleret forslag til lov om bortfald af ydelser til stabiliseringslånet, men man tier stille om alt det andet, og så kan vi ikke være i tvivl om, hvad hensigten er. Vi stiller os ikke synderlig velvilligt heroverfor, men vi er som sagt parat til at blive noget mere velvillige, hvis man vil lade være med at begrænse sig til stabiliseringslånet. Hvis man også vil tale om andre ting, navnlig om pristallet, og hvis det skulle være umuligt for de ærede forslagsstillende partier at finde ud af, hvorledes det kan gøres — de har tid mellem første og anden behandling af deres lovforslag — skal vi gerne hjælpe dem og vise dem, hvorledes man også kan tage sig af denne side af sagen.

Thorkil Kristensen: Jeg har ligesom venstres øvrige folketingsmedlemmer stemt mod stabiliseringslånet, da det blev vedtaget i

fjor. Det var ikke, fordi vi mente, der ingenting skulle gøres, men fordi vi mente, der skulle foretages noget andet til klaring af vort vanskelige valutaproblem. Jeg havde derfor ønsket, når man nu foreslår stabiliseringslånet ophævet, at man da havde ledsaget dette forslag med en skitse til en anden politik til løsning af vore problemer. Hvis det var sket, ville jeg have stået som medforlagsstiller i dag. Som det nu er, må jeg nøjes med at gøre nogle bemærkninger om begrundelsen for den debat, der føres i eftermiddag, sådan som den tager sig ud for mig.

Det var valutakrisen, der fremkaldte de økonomiske foranstaltninger sidste sommer. Vi var atter — hvad vi så tit har været i efterkrigsårene — i den situation, at forbrug og investering oversteg vor økonomiske evne, at valutastillingen derfor gik faretruende tilbage og det derfor var nødvendigt at gribe ind med forbrugsbegrænsende foranstaltninger. Der blev gennemført forskellige forbrugsbegrænsende foranstaltninger, og en af disse var stabiliseringslånet. Her er vel enighed om, at det er en forbrugsbegrænsende foranstaltning; det var med i den højtærede finansministers motivering, og det er jo også klart erkendt af det ærede medlem hr. Poul Møller, både i hans tale her i dag og i en artikel i Dagens Nyheder den 31. marts.

Vi kan altid diskutere, hvor meget forbruget begrænses på grund af stabiliseringslånet, det kan der være forskellige meninger om, men der er ingen tvivl om, at det hører med til de forbrugsbegrænsende foranstaltninger, som var begrundet i den alvorlige valutastituation i fjor.

Nu tales der om, at valutastituationen er bedret, og der bruges undertiden ret stærke udtryk i så henseende. Jeg skal ikke gå nærmere ind i denne debat, men kun sige, at det ser ud, som om oppositionspartierne i al almindelighed ser lysere på valutastituationen, end regeringen gør. Det er det indtryk, jeg har fået ved at lytte til debatten i eftermiddag. Hvis man nu skal prøve at vurdere den forbedring, som er sket i valutastillingen, er det store problem: er den holdbar, er det indgangen til en varig forbedring med opbygning af den betydelige valutariske reserve, vi i så mange år har trængt til, og som vi stadig trænger til? Det er efter

[Thorkil Kristensen.]

min mening såre tvivlsomt, om den valutaforbedring, der er sket i det sidste halve år på denne måde, er indledningen til en varig bedring. Vi kan aldrig vide noget bestemt om, hvordan valutaudviklingen vil være i fremtiden. Der er efter min bedømmelse vægtige grunde, der taler for at betragte denne valutaforbedring som en såre skrøbelig ting.

Må jeg nævne et par af de overvejelser, man efter min mening bør anstille i denne forbindelse. Jeg peger først på, at vi med hensyn til den internationale konjunkturudvikling befinder os i den valutamæssigt set allergunstigste fase. Vi befinder os nemlig i den fase, hvor der på grund af afsvækkelsen af fortrinsvis den amerikanske konjunktur er sket en betydelig nedgang i råstofpriserne, medens færdigvarepriserne i det store og hele har holdt sig. Da Danmark jo er et land, som i stor udstrækning indfører råstoffer og udfører færdigvarer, er det klart, at denne fase af konjunktoren, hvor råstofpriserne falder, og hvor færdigvarepriserne endnu i det store og hele holder sig, er den for Danmark valutamæssigt gunstigste fase i konjunkturudviklingen. Det er da også en gammel erfaring, at den første fase af en konjunktur nedgang valutamæssigt er gunstig for Danmark. Men vi bliver jo ikke stående på dette stade. Udviklingen går videre, og vi befinder os i øjeblikket i en betydelig usikkerhedstilstand med hensyn til, hvor denne udvikling vil gå hen.

Det, jeg i denne forbindelse ville understrege, er imidlertid, at hvad enten udviklingen går i den ene eller den anden retning; må vi regne med, at forholdet mellem vore importpriser og vore eksportpriser i begge tilfælde sandsynligvis bliver mere ugunstigt, end det er i dag. Hvad er nemlig de to muligheder? Den ene mulighed er den, at nedgangen fortstætter endnu et betragteligt stykke frem i tiden. I så fald må man regne med, at nedgangstendensen fra råstofferne vil brede sig til færdigvaremarkederne, og så vil det gå betydeligt ud over Danmarks valutaindtægter og dermed over valutabalancen. Den anden mulighed er den, at udviklingen meget hurtigt drejes, at tendensen igen går opad, men i så fald vil jo nedgangen i råstofpriserne blive afløst af en ny opgang, således at også i det tilfælde vil

forholdet mellem vore eksportpriser og vore importpriser sandsynligvis blive ugunstigere end i dag.

Må jeg dertil føje, at der jo allerede har vist sig forskellige minustegn, og at minusserne synes at være voksende. Jeg minder om den betydelige nedgang i fragterne, som allerede er omtalt flere gange i eftermiddag. Jeg minder om den opsigtsvækkende nedgang i smørekseportprisen, som vi har oplevet i den seneste tid; det betyder jo også mindre valuta til Danmark. Jeg minder om de afskedigelser, vi har set i betydende eksportindustrivirksomheder; det er jo, som det ærede medlem hr. Poul Møller også sagde, et vidnesbyrd om, at industrieksporten synes at være ved at stagnere i stedet for at gå i vejret, og hvis denne tendens fortsætter vil der her måske komme en nedgang i vore valutaindtægter.

Men dernæst vil jeg pege på en ting, som efter min bedømmelse ikke har tiltrukket sig tilstrækkelig opmærksomhed endnu, nemlig forskellige momenter i den økonomisk-politiske situation, der peger i retning af et større forbrug herhjemme i den nærmeste fremtid. Jeg peger på de betydelige løn- og arbejdstidsændringer, som er blevet vedtaget i dette forår, og at det formentlig kan ventes, at tilsvarende ordninger i de resterende fag vil blive gennemført i løbet af kort tid. Alt dette betyder jo en større lønudbetaling i forhold til det antal arbejdstimer, der skal præsteres, med andre ord i hvert fald på kort sigt udvidet forbrug i forhold til produktionen og dermed en belastning af valutabalancen. Hertil kommer, at der nu i løbet af kort tid kan ventes en ny tjenestemandsløvs med tilbagevirkende kraft fra 1. april, så vidt man kan skønne af bladenes referater. Den er for så vidt et led i disse lønforhøjelser, men den går jo videre, idet man efter bladene må regne med en samlet lønforhøjelse på ca. 140 mill. kr. Så vidt jeg har set, er denne merudgift ikke forudsat i den ny finanslov eller i den finansplan, der er opført i den økonomiske årsoversigt; men jeg benytter lejligheden til at spørge den højtærede finansminister, om vedtagelsen af denne tjenestemandsløvs efter hans bedømmelse vil betyde, at statsoverskuddet i det kommende finansår bliver så meget mindre end anslået, som disse lønforhøjelser andrager. I så fald forrykker det

[Thorvil Kristensen.]

jo det finansielle billede ikke så lidt. Dertil kommer så, at en lønforhøjelse for statens tjenestemænd erfaringsmæssigt smitter af i kommunerne, koncessionerede selskaber og forskellige andre steder, alt sammen noget, der peger i retning af større forbrug.

Må jeg så endelig tilføje, at hvis Danmark kommer ind i et større marked, vil dette kræve betydelige omlægninger af vort produktionsliv, omlægninger, som i hvert fald i den første fase vil kræve meget store investeringer og altså også belaste valutabalancen. Af disse grunde vil jeg ikke finde det forsvarligt at regne med, at vi nu er kommet ind i en periode, hvor valutabalancen er i en holdbar og varig bedring. Jeg vil tværtimod med henblik på fremtiden anse den forbedring, der er sket, for noget såre problematisk.

Jeg er jo ikke den eneste, der anlægger denne vurdering. I ECEs årsberetning, beretningen fra FN's Europakommission, der er kommet for nylig, er der et lille stykke, der handler om Danmark. I den sidste sætning af dette stykke siger ECE, at det ser ud til, at Danmark endnu en gang vil få en midlertidig konsolidering af valutabelholdningen — jeg understreger ordet midlertidig.

Der foreligger også udtalelser fra Den internationale Valutafond. Da vi optog et lån i denne fond sidste sommer, blev det meddelt, at Valutafonden havde sendt regeringen en skrivelse om Danmarks økonomi og økonomiske politik. Så vidt jeg ved, er denne skrivelse ikke blevet offentliggjort, men jeg formoder, at den kan offentliggøres, at den ikke er hemmelig. Jeg beder den højtærede finansminister udtale sig herom. Og hvis den kan offentliggøres, henstiller jeg, at det sker. Jeg beder også om en udtalelse herom. Dertil kommer så, at Valutafonden hvert år foretager en gennemgang af Danmarks økonomi. Der står i nationalbankens beretning, at resultatet heraf ikke forelå, da beretningen gik i trykken. Jeg går ud fra, at det foreligger nu, og jeg henstiller derfor, at også denne vurdering af Danmarks økonomi bliver offentliggjort.

Der findes i øvrigt i selve nationalbankens beretning et par sætninger, som jeg beder om den højtærede formands tilladelse til

at citere. Det hedder i beretningen på side 32 bl. a.:

„Kun valutastærke lande evner selvstændigt at bekæmpe konjunkturtilbage-
slag ved en forøgelse af den indenlandske efterspørgsel.“

Det er jo en af de ting, vi skal tænke på. Et land som USA kan uden risiko sætte liv i efterspørgslen ved at skabe mere købekraft i sit indland, for USA er et stort og valutastærkt land. Vi har ikke de samme muligheder her hos os. Et andet sted på samme side i nationalbankens beretning hedder det:

„Der bør derfor ikke slækkes på den del af den stramme finanspolitik, der virker forbrugsbegrænsende.“

I sin tale på Industriforeningens generalforsamling den 1. april har Industrirådets formand, fhv. handelsminister Rytter, givet sin tilslutning til denne sætning i nationalbankens beretning. Jeg har samme opfattelse som nationalbanken og direktør Rytter på dette punkt. Jeg mener heller ikke, at tiden er inde til at slække på den forbrugsbegrænsende del af finanspolitikken. Hvis jeg var finansminister i dag, ville jeg derfor ikke turde anbefale regeringen, at man ophævede en forbrugsbegrænsende foranstaltning uden at sætte noget andet i stedet, og dermed kommer jeg til det, som for mig er den positive side af denne debat. Jeg synes ikke, at stabiliseringslånet er nogen heldig foranstaltning; det burde hvile på et bredere grundlag indtægtsmæssigt set, idet jeg mener, dels at det ville være rimeligt, dels at det ville have større effekt som forbrugsbegrænsning i forhold til det beløb, der bliver opkrævet. Altså en foranstaltning på bredere grundlag ville være rimeligere.

Jeg har i fjor fremsat tanken om en midlertidig afgift, ikke på råvarer, men på alle andre varer, så vidt vi er i stand dertil internationalt set. Afgiften skulle ikke indregnes i pristallet, men være midlertidig, idet den skulle afvikles efter en fast plan. Hvis den var gennemført, ville den have virket som et skærmbælt, inden for hvilket man kunne tillade en ekspansion i dansk produktion og beskæftigelse uden fare for valutabalancen, idet denne midlertidige afgift ville beskytte os mod de valutamæssige konsekvenser derved, at den i højere grad

[Thorvil Kristensen.]

drejede efterspørgslen mod danske varer og tjenester fremfor mod udenlandske. Det ville derfor have været et middel til at gøre de to ting, som vi så gerne vil, nemlig at gavne valutaen og beskæftigelsen på samme tid. Det har jo været vort problem i mange år, at vi, når vi strammer politikken, så gavner valutaen, men skader beskæftigelsen; letter vi politikken, gavner vi beskæftigelsen, men skader valutaen.

Det var så min tanke, at midlerne fra denne afgift skulle bruges til at støtte obligationsmarkedet, hvorved man kunne have fået en rentenedgang, ligesom vi nu har fået. Med den tilstand, landbrugets situation udviser i dag, ville jeg dog finde det rimeligt at bruge en del af midlerne til en lettelse af landbrugets ejendomsskatter til supplerende af det, der allerede er gennemført. Men jeg understreger, at den kreditlettelse, der kunne opnås ved en sådan forbrugsbegrænsende politik — der samtidig stimulerede dansk beskæftigelse — ville gøre det muligt at bidrage til finansieringen af de centralsalgspåner, jeg forstår er fremme i landbrugets forhandlinger med regeringen. Jeg ved ikke, om Jyllands-Postens artikel i lørdags, hvori man udkaster tanken om en fond på 300 mill. kr. eller et lån på dette beløb, er udtryk for, at der forhandles om noget sådant. Men uanset om dette tal er rigtigt eller ej, er det klart, at alt, hvad der er konstruktivt, lettere kan gennemføres, når en effektiv forbrugsbegrænsning, der samtidig beskytter valutaen og dansk produktion, er gennemført.

Jeg mener også, en sådan afgift ville give os en bedre udgangsposition, når der skal forhandles om markedsplanerne. Danmark har i forhold til næsten alle andre lande meget lave toldsatser, men til gengæld mange restriktioner. Det ville, hvis vi skal ind i et større marked, have været bedre, hvis det var omvendt, for det synes jo at være tanken, at restriktionerne skal afvikles meget hurtigt, toldsatserne langsommere. Vi ville derfor have haft en gunstigere udgangsposition, hvis vi havde haft noget højere importafgifter eller toldsatser og til gengæld større liberalisering, sådan som det var forudsætningen for min tanke i fjor. Det var i fjor; jeg kan ikke bedømme,

hvordan ordningen ville virke i år. Jeg indrømmer, at depressionen i andre lande måske nu kan gøre det lidt vanskeligere, men Danmark er et så lille land og vor import så spredt, at intet land ville blive ramt alvorligt derved. I øvrigt kan det jo være, at vi i forbindelse med markedsplanerne alligevel kommer til at røre ved vore toldsatser. Jeg beder om tilladelse til endnu et kort citat, nemlig fra en tale, den højtærede minister for udenrigsøkonomi har holdt i Ålborg; jeg citerer fra Social-Demokraten for den 10. april. Det drejer sig om den italienske minister Carlis toldforslag, og herom siger den højtærede minister for udenrigsøkonomi:

„Herom skal forhandlingerne fortsætte, men man kan ikke på forhånd udelukke muligheden af, at der må finde visse toldtilpasninger sted ved frihandelsområdets oprettelse.“

Det er jo også muligt, at der kunne fremsættes andre tanker i forbindelse med en mere konstruktiv politik, og det rejser det spørgsmål, jeg vil slutte med, nemlig: hvad skal der nu ske, når denne debat er sluttet? De tre regeringspartier er i stand til simpelt hen at stemme dette forslag ned; men det vil jo være mere konstruktivt, hvis der bliver nedsat et udvalg, som det har været omtalt, og hvis man så i dette udvalg drøfter, hvordan man kan finde frem til en politik, som er mere gunstig både for valutaen og for beskæftigelsen end den, der nu føres. Her kunne man også drøfte besparelser. Jeg benytter lejligheden til at gøre opmærksom på, at den betydelige rentenedgang, som har fundet sted, vil gøre det muligt at nedsætte m²-tilskuddet til det boligbyggeri, som nu finder sted, og en sådan nedsættelse ville gøre det lettere at få boligstøtteleven afviklet, når den udløber næste år.

Men i øvrigt blev der jo i fjor talt om, at regeringen foruden sit øjeblikkelige program også havde en langtidspan. Vi har aldrig rigtig fået at vide, hvad denne plan går ud på. Jeg benytter lejligheden til at efterlyse den; jeg ved ikke, om vi kan få besked om dens indhold her fra talerstolen i dag; hvis ikke, beder jeg om, at den kommer frem i det udvalg; som nu bliver nedsat, og at den så dér sammen med andre tanker, som måtte blive fremsat, indgår i

[Thorkil Kristensen.]

drøftelserne, sådan at man kan finde frem til noget, der er bedre end det bestående.

Hvis dette lovforslag kommer til afstemning, som det er, vil jeg undlade at stemme, da jeg ikke mener, at stabiliseringslånet er en god foranstaltning, men heller ikke mener det forsvarligt at afskaffe det uden at sætte noget andet i stedet. Jeg ville imidlertid foretrække, at denne debat kunne blive udgangspunktet for en drøftelse om en mere opbyggende politik.

Finansministeren (Kampmann): Må jeg først berigtige et par udtalelser, hvori man byggede på de oplysninger, jeg gav om, hvem der betaler stabiliseringslånet.

Det ærede medlem hr. Niels Andersen mente, at det var kun 5 pct. af landbrugerne, der betalte stabiliseringslån. Det var egentlig ikke det, jeg sagde; jeg sagde, at det var 5 pct. af stabiliseringslånebeløbet, der blev betalt af landbrugerne.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen mente, at han i min statistisk optrådte som lønmodtager. Jeg vil skønne, at han findes under den gruppe, der hedder „direktører, fabrikanter og selvstændige erhvervsdrivende“; denne gruppe henregner jeg til erhvervslivet.

Endelig mente det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at jeg havde givet udtryk for, at lønmodtagere i almindelighed og dermed ligestillede betalte halvdelen af stabiliseringslånet. Det er noget overdrevent. Jeg kan godt give en lidt nøjere opdeling; jeg sagde, at arbejdere og funktionærer sammen med liberale erhverv og andre betaler knap halvdelen; heraf betaler arbejdere i håndværk og industri 3 pct. af det samlede stabiliseringslån; funktionærer, tjenestemænd o. l. 21 pct., liberale erhverv 17 pct. og restgruppen 5 pct. Det giver et lidt andet indtryk end det, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen har fået ud af det.

Jeg udtrykte før et ønske om, at man ikke ville diskutere stabiliseringslånet alene, men ville se det som et led i de samlede forholdsregler for vor økonomiske politik, og jeg har sådan set fået mit ønske mere end opfyldt; der er næsten ikke det økonomiske problem, som ikke flere ærede medlemmer har fundet anledning til at komme ind på.

Det ærede medlem hr. Axel Kristensen

går nærmest ud fra den opfattelse, at der tiltrænges en udvidelse af forbruget; det er jo det, det ærede medlem siger, at det er vanskeligt at få afsætning for varerne o. s. v., og derfor må vi udvide forbruget; vi har nedadgående produktion, vi har stigende arbejdsløshed, derfor er en forbrugsudvidelse nødvendig. Og derefter siger det ærede medlem så, at vi kan godt ophæve stabiliseringslånet, for stort set påvirker det ikke forbruget. Denne modsigelse var jeg allerede inde på i mit første indlæg, og jeg vil gerne fremdrage den igen. Jeg gjorde opmærksom på, at man kunne jo diskutere, om det var nødvendigt at lempe på den økonomiske politik og særlig på finanspolitikken; det var det, jeg syntes man kunne drøfte i et udvalg; men jeg tilføjede, at man så også måtte drøfte, på hvilken måde det kunne gøres, og jeg mener altså ikke, at en ophævelse af stabiliseringslånet er den metode, der kommer i første række. Jeg forstod i øvrigt, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen havde samme opfattelse som jeg med hensyn til dette sidste.

Det ærede medlem hr. Poul Møller gik mere ind på min argumentation og omtalte både faren for, at valutabeholdningen kunne gå ned igen, og stabiliseringslånets indflydelse på renten. Det ærede medlem mente, at det kunne ikke genere valutaen så meget, hvis vi ophævede stabiliseringslånet, og det kan såmænd godt være, at indflydelsen herpå ikke ville blive så voldsom; men det er egentlig ikke problemet; det afgørende problem er, om vi i øjeblikket er i en sådan økonomisk situation, at vi kan lempe på vor økonomiske politik, herunder bl. a. røre stabiliseringslånet.

Jeg anbefaler meget, at man ligesom fjerner sig lidt fra stabiliseringslånet og alle de følelser, man har opgejlet deromkring; det vil hjælpe meget på situationen. I den forbindelse takker jeg det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, fordi han så stærkt har gjort opmærksom på, at vor valutasituation, selv om den er forbedret, måske ikke er så stærkt forbedret, som nogle går og tror, og at udsigterne til, at denne forbedring vil vedvare, er, som det ærede medlem sagde, såre problematiske. Man må gøre sig klart, at vor valutasituation hovedsagelig påvirkes af ændringerne i vort bytteforhold og den økonomiske akti-

[Finansministeren.]

vitet, vi har herhjemme. I så henseende har det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen allerede gjort opmærksom på, at udsigterne for vort bytteforhold vel nærmest går i retning af igen at forværre vor valuta-situation, hvis da det økonomiske tilbageslag ikke bliver alt for voldsomt; i så fald er det svært at se, hvad der vejer mest, import- eller eksportsiden. Men får vi et økonomisk tilbageslag af en karakter, vi før har set, så retter det sig op i efteråret eller i begyndelsen af det nye år, og så vil eksportpriserne igen begynde at stige, og vi har endnu tilbage nedgangen i eksportpriserne. Ganske vist ikke for smørrets vedkommende, men alle vore øvrige eksportvarer har stort set hidtil opretholdt priserne, og med hensyn til smørret — og det gælder også andre landbrugsvarer — har vi ikke mærket prisnedgangen så stærkt endnu, fordi produktionen har været så stor; men man kan også tvivle noget på, om den vil blive opretholdt, når priserne er blevet så dårlige. Det er grunden til, at jeg også mener, man skal være forsigtig med at sætte ind med en alt for kraftig ekspansion. Man skal i hvert fald tænke sig godt om, inden man gør noget, og tænke på, hvilke metoder man anvender.

Det ærede medlem hr. Poul Møller var inde på renten. Jeg synes, det ærede medlems argumentation var lidt tyndbenet. Det ærede medlem mente, at det betød ikke så meget på obligationsmarkedet, om man ophævede stabiliseringslånet eller ej, staten kunne nok klare sig, og der var nok reserver, man kunne tage af.

Før jeg vender tilbage til dette, vil jeg besvare det ærede medlems spørgsmål vedrørende diskontoen. Det ærede medlem sagde, at beskedenhed forbød ham at nævne, hvilket blad det var, der havde bragt en artikel herom. Men beskedenheden behøver ikke at gå så langt, at han ikke grundigt læste, hvad der stod i bladet, selv om det var minister uden portefølje hr. Viggo Starcke, der havde skrevet det. Min kollega skriver,

at det tidligere medlem af tinget hr. Tholstrup har givet udtryk for, at nu syntes han, vi skulle have en diskontonedgang, og det henledte han opmærksomheden på. Det kan naturligvis forstås derhen, at den højt-ærede minister uden portefølje også kunne tænke sig en diskontoneudsættelse. Men i det hele taget er der vel mange her i landet, der kunne tænke sig en rentenedgang. Det afgørende er imidlertid — og det var også det, det ærede medlem hr. Aage Føgh nævnte — at de økonomiske forudsætninger kommer til at foreligge, således at man tør gå til en diskontoneudsættelse, og således at den kan blive varig. Det skønner jeg tidspunktet ikke er kommet til endnu, og jeg har i hvert fald indtryk af, at nationalbanken, der foretager diskontoændringer, også skønner, at det er det ikke.

Så kommer vi til spørgsmålet om reserverne. Det ærede medlem hr. Poul Møller mente, at der var reserver i statsbudgettet. Jeg er naturligvis taknemlig for at høre, at det ærede medlem mener, jeg har skønnet forsigtigt, men det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har jo i så henseende meget rigtigt gjort opmærksom på, at ét er, som budgettet er opstillet, et andet er, i hvilket omfang der er reserver i det. Her må man jo medtage forventede udgifter, og det konservative folkeparti er jo nys ligesom socialdemokratiet i lønningskommissionen gået ind for, at vi skal have stigende udgifter, nemlig til højere lønninger til tjenestemændene. Jeg mener også, det er rigtigt, vi skal have det, og jeg håber, at jeg snart vil kunne fremsætte et lovforslag herom. Men dette sammenholdt med — som det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen sagde — de lønstigninger, der kommer inden for det private erhvervsliv, vil jo tendere mod en begyndende forbrugsudvidelse, det vil sige, at den forbrugsudvidelse, som det ærede medlem hr. Axel Kristensen vel nok sigter på, når han ikke tænker så meget på stabiliseringslånet i øvrigt, nok i mindre omfang skal komme. Og hvis den kommer — det kan måske være meget godt i den nuværende

[Finansministeren.]

økonomiske situation — kan der ikke være grund til yderligere at slække på finanspolitikken i øjeblikket.

Hermed har jeg vel i og for sig draget de konklusioner, der kan drages, og jeg skal derefter besvare et par af de spørgsmål, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen stillede. Det ærede medlem citerede formanden for Industrirådet, og det ærede medlem mente at være enig med denne. Jeg må gøre det ærede medlem opmærksom på, at formanden for Industrirådet, hr. Rytter, nåede til en anden konklusion end det ærede medlem, for han nåede til den konklusion, at man kunne ophæve loven om stabiliseringslån. Så dér kan man se, hvordan man kan få hver sit ud af det.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen bad om forskellige oplysninger. Jeg fik da fat på, at der var tale om et brev fra Valutafonden, og der var også noget andet, han gerne ville have offentliggjort. Jeg skal gerne undersøge det, og jeg tror, det vil kunne gøres til genstand for drøftelse i det udvalg, som jeg venter vil blive nedsat. Jeg gav allerede i min første tale udtryk for, at jeg mener, det var godt, om vi drøftede disse ting i et udvalg, og jeg tror, at mit partis ordfører vil foreslå et sådant udvalg nedsat. Efter min mening må formålet med, hvad der dér skal drøftes, ikke være primært at undersøge, om loven om stabiliseringslån bør ophæves eller ej, men det nå være at drøfte, hvilke muligheder vi har for at opretholde, eventuelt forøge, beskæftigelse og produktion herhjemme uden at få alt for store nedgange i vor valutastilling fremover. For det er rigtigt, at vi nok i øjeblikket kunne tåle en vis nedgang i valutabeholdningen til gavn for øget beskæftigelse og produktion, men vi må også erkende, at bliver nedgangen alt for betydelig, så der kræves nye indgreb, kan man meget hurtigt forskertse og mere end forskertse de beskædede fordele, man hidtil har opnået.

Ordføreren for forslagsstillerne (Axel Kristensen): Det er efterhånden blevet stort og småt mellem hinanden, når man f. eks. skal til at tale om, hvad afskrivningsreglerne har betydet, og fremstiller det, som om de var en særlig foræring til arbejdsgiverne, medens der kun er tale om en omlægning

af den samlede afskrivning. Man kan blot nu afskrive hurtigere, fordi man bedre kan bedømme risikoen, men nogen foræring til arbejdsgiverne, producenterne, er det ikke.

Det ærede medlem hr. Niels Andersen gik så vidt, at han fortalte os, at det ikke var stabiliseringslånet, der var skyld i landbrugskrisen, og at hvis ikke man havde undtaget de stigninger i forbrugsafgifterne, der blev pålagt befolkningen, ville arbejdsgiverne være kommet til at betale højere lønninger. Som om dette var en foræring til arbejdsgiverne, som om de ikke blot ville have lagt forhøjelsen på priserne, således at svikmøllen bare var sat i gang igen!

Jeg skal ikke yderligere svare det ærede medlem hr. Niels Andersen på hans bemærkninger; jeg synes, det var så tyndbenet, at der ingen grund er til det.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh vil jeg lige gøre opmærksom på, at det er ikke os, der i denne situation har blæst stabiliseringslånet op til det store. Hvis det ærede medlem læser Folketingsstidende, vil han se, hvad jeg sagde. Jeg sagde udtrykkelig, at de midler, vi har til rådighed, er små, og at det gælder om at benytte ethvert middel, selv om det ikke er stort; selv en overflytning fra investeringer, der ikke er produktive, til produktive investeringer vil have betydning i denne sammenhæng.

Til det ærede medlem hr. Per Hækkerup vil jeg sige, at jeg ved enhver lejlighed, hvor jeg har udtalt mig om overenskomstforholdene, har sagt, at det var forkasteligt at gå til arbejdstidsnedsættelse og lønforhøjelse. Jeg sidder ikke i Dansk Arbejdsgiverforenings bestyrelse og har ikke indflydelse på disse ting; jeg skal kun føre forhandlingerne for et mindre fag, og dér er jeg underkastet det, der er givet. Det er klart, at et hold på 3 000 arbejdere ikke i princippet kan få anden behandling end hele den store masse. Jeg kan altså ikke ved en sådan forhandling øve indflydelse på afdalernes hovedindhold, men kun på, at produktiviteten i vort fag bliver så stor som muligt. Jeg var imidlertid så heldig at have den gode modpart, det ærede medlems partifælle det ærede medlem hr. Einer-Jensen, og jeg mener, det er lykkedes i vort fag, som det plejer at lykkes, at skabe så stor produktivitet som muligt.

Jeg har læst den økonomiske beretning

[Axel Kristensen.]

således, at der ikke var nogen stigning i investeringerne i 1957 i forhold til 1956, og det var jeg berettiget til efter ordlyden. Nu viste finansministeren mig, at der bagi står nogle tabeller, som siger noget andet. Det er øjensynlig tabeller, der er sat ind, efter at teksten er skrevet. Efter dem er investeringsstigningen på de produktive områder på omkring 75 mill. kr. Det kan kun glæde mig, men det er ikke et kolossalt tal. Jeg har hævdet, at de produktive investeringer må blive mindre, når man berøver befolkningen den interesse, den ellers ville have i at vise initiativ og foretage opsparring, og det gør stabiliseringslånet faktisk. Man ser i alt for høj grad bort fra det rent psykologiske i dette foretagende. Det er derfor, vi gerne vil have afskaffet stabiliseringslånet, men også fordi vi ikke mener, at det påvirker de ting, man har ønsket at påvirke, særlig stærkt, og mindre nu end før. Man kan diskutere meget om, hvorvidt beløbet så ville blive opsparet eller investeret direkte eller forbrugt, men det ville være et begrænset beløb, der gik til forbrug, i forhold til det, der gik til investering. I hvert fald er den højtærede minister indstillet på, at de 100 mill. ville blive hos de erhvervsdrivende. Det, man kan investere, er ikke alene det beløb, man har; men det beløb, man har, giver en risikomargen, som gør, at man tør investere mere, og at man kan få lån, og netop under de gunstigere lånevilkår er det væsentligt, at man har nogen kapital selv. Netop under de nuværende forhold ville det betyde endnu mere for mulighederne for at få lån. Hvis man går hen i en bank og vil låne, spørges der: hvad har du selv, hvor stor en risiko kan du selv løbe? Jeg tænker ikke så meget på, at f. eks. Svovlsyrefabrikkerne skulle låne 50 mill. kr., for aktieselskaberne er netop undtaget, men jeg tænker på de hundredtusinder af selvstændige, mindre stærkt økonomisk stillede erhvervsdrivende, der her betaler i modsætning til de store aktieselskaber.

Der har været talt om, hvordan dette ville påvirke rentefoden. Samtidig med at den stigning i obligationskurserne, vi har set i den senere tid, er sket, har nationalbanken solgt ikke ubetydelige mængder af obligationer. Hvis jeg ikke tager meget fejl, ligger salget i de sidste 4-5 måneder på

125-140 mill. kr., altså et meget betydeligt salg af obligationer.

Jeg har gjort opmærksom på, at staten i det kommende år skal indfri en indenlandsk gæld på 275 mill. kr., og hvis her blev tale om at låne 200 mill. kr. i stedet for tvangslånet, vil det betyde, at statens samlede påvirkning i henseende til en forøgelse af lånemassen er 75 mill. kr. Det synes jeg gør, at man må have lov til at sige, at statens stilling over for dette ikke kan være, at den trykker obligationsmarkedet. Man kan så ønske, at den skal stimulere det yderligere, det kan man altid diskutere, men jeg kan ikke se, at det var urimeligt, at staten, som det oprindeligt var forudsætningen, hentede de midler, den skulle bruge til boligbyggeriet, på lånemarkedet. Det har aldrig været meningen, at det var skatteyderne, der gennem afgifter og skatter skulle finansiere boligbyggeriet.

Jeg har ikke, som det ærede medlem hr. Per Hækkerup sagde, draget nogen slutning af de heldige virkninger af de foranstaltninger, der er truffet — aldeles ikke. Jeg har peget på, at vore eksportindtægter og skibsfartsindtægter i 1957 var 425 mill. kr. større end i 1956, og at der derigennem altså er skabt en gunstigere valutastilling. Jeg benægter ikke, at disse foranstaltninger kan have haft nogen virkning; men at det skulle være dem, der har fremkaldt den ændrede stilling, vil jeg ganske bestemt bestride.

Så har jeg sagt, at under de forhold, hvor vi havde mere valuta til rådighed end før, burde de produktive investeringer stige mest muligt, og at enhver mulighed for at stimulere de produktive investeringer er nyttig. Jeg er netop enig med det ærede medlem hr. Thorvil Kristensen i, at denne forbedring i meget høj grad har sandsynlighed for at være midlertidig, og at man derfor må benytte det interval, vi har til rådighed, til at gøre noget for, at den holder længere, eller til at modvirke det, der ellers ville gøre, at den holder op.

Jeg ved godt, at når man nu har forhøjet lønningerne og nedsat arbejdstiden, er der ingen mulighed for at gøre dette om. Vi kan altså ikke ved lønsenkning forbedre vor konkurrenceevne. Vi har kun en eneste metode til at billiggøre produktionen, og det er investeringer til rationalisering af erhvervslivet, således at produktiviteten

[Axel Kristensen.]

kan stige og vi kan betale den højere løn uden at forhøje priserne. Derfor må man stræbe efter, hvor beskedne midlerne end er, at få forhøjet de produktive investeringer, og det er det, vi har tilsigtet.

Jeg vurderer altså i og for sig stillingen ligesom det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen. Vi er uenige med ham i, at man kan klare problemet ved at sætte toldbeskyttelse ind på et tidspunkt, hvor vi mener at beskyttelsen er en medvirkende årsag til, at omkostningerne ustandselig stiger. Det er klart, at det kan vi ikke, og jeg vil også mene, at det vil være svært for retsforbundet og de radikale at acceptere en sådan politik. Jeg tror ikke, der vil være nogen politisk mulighed for at gå den vej. Interessen for markedsplanerne, tør jeg nok sige, er så stor i venstre, som man kan ønske sig, og hvis der en dag skulle vise sig en mulighed for at gennemføre noget sådant, hvis der kan blive et virkeligt flertal for det her i tinget, tror jeg, at mit parti vil være meget villigt til en forhandling om, hvorledes man skaffer dansk erhvervsliv de bedst mulige overgangsvilkår; men at tage spørgsmålet med ind i denne situation, hvor vi ikke ved, hvad der sker, synes jeg vil være helt urimeligt.

Den højtærede finansminister talte om forhøjelse af forbruget gennem lønstigninger, og det gjorde det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen også. Lønstigningerne vil selvfølgelig give en forbrugsstigning i begyndelsen, men denne forbrugsstigning vil meget hurtigt blive elimineret af pristigninger. Hvor skulle pengene ellers komme fra til den højere løn? Det vil altså sige, at følgen bliver ikke så meget et større forbrug, men højere priser. Det er netop derfor, de nødvendige investeringer bør finde sted i videst muligt omfang. Jeg har ikke, som den højtærede finansminister sagde, talt om, at det gik an at udvide forbruget, men jeg har peget på, at forbrugsstigning i den forhåndenværende situation betyder meget mindre end i en situation, hvor der er god beskæftigelse, fordi en forbrugsstigning nu ikke betyder så forfærdelig stærkt forøget valutaforbrug. De arbejdsløse opretholder jo en stor del af deres forbrug, selv om de er arbejdsløse. Det bliver så ikke mere end 25-30 pct. af

den forøgede købeevne, folk får, der bliver valutaforbrugende, hvorimod det bliver 100 pct. i samme øjeblik, vi nærmer os fuld beskæftigelse, og derfor må man anvende forskellige synspunkter under de forskellige vilkår.

Poul Møller: Det ærede medlem hr. Aage Fogh sagde, at jeg ville ikke være ærlig, hvis jeg ikke mente det, jeg sagde i dag: at der er forskel på 1951 og 1958. Jeg tror, man roligt kan sige, at hvis det skal være en prøve på min ærlighed, er jeg et ærligt menneske, for ingen kan betvivle, at der er forskel på 1951 og 1958. Jeg vil bare minde det ærede medlem om en ting: at i 1951 havde vi Koreakrigen. Den var ikke og blev ikke bragt til ophør i 1951. Dens inflationskraft virkede fortsat på hele den vestlige økonomikreds gennem 1951. Derfor skete der ingen forandring i de økonomiske vilkår i 1950-51.

Men hvorledes vil man tro det muligt at ophæve tvangslånet til næste år? Når jeg sidder og lytter til denne debat og de argumenter, der føres frem mod vore forslag, spørger jeg: hvad vil de være værd til næste år, når tvangslånet udløber? Hvorledes vil man undvære de penge? Kan man tænke sig, at vi næste år vil være i en mere gunstig situation end i år, så vi kan give afkald på dette indgreb? Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen sagde, at valutastillingen er skrøbelig og meget hurtigt kan vende sig, og hvis vi til næste år har fået nye valutavanskeligheder, kan vi så komme af med tvangslånet? Tør trekantregeringen fastholde det synspunkt, at man kan undvære de penge til næste år, hvis man ikke kan det i år? Vi kan ikke få en gunstigere situation, end vi har nu, og derfor stiller vi vort forslag og siger: grib denne situation, til næste år kan I risikere, at I kommer for sent, at arbejdsløsheden er blevet for stor, eller at den skrøbelige valutasisituation har udviklet sig til valutaunderskud, så man ikke tør give afkald på disse penge.

Med hensyn til det ærede medlem hr. Niels Andersens bemærkninger, da har jeg aldrig hørt, at det skulle være tvangslånets opgave at finansiere vor folkepensionering. Hvis det pludselig skal være formålet for tvangslånet og tvangspolitikken, hvordan vil man så undvære det til næste år, for det

[Poul Møller.]

er vel ikke trekantregeringens tanke at op-
hæve folkepensionen til næste sommer? Jeg
synes, det er at sammenblande ting, som
ikke bør sammenblandes.

Så talte det ærede medlem om bygge-
støttelovgivningen. Ja men byggestøtte-
lovgivningen, som vi har stemt for, giver
netop hjemmel til at skaffe midler ved
salg af obligationer på markedet; den
højtærede boligminister har beføjelse til at
skaffe midlerne til boligbyggeriet ad denne
vej, hvis obligationsmarkedet kan give
ham dem, og vi tror, at i den nuværende
situation, med den øgede pengemængde,
der er opstået, med den større efterspørgsel
efter obligationer, kan det lykkes at skaffe
midlerne.

Det ærede medlem hr. Niels Andersen
gjorde nogle bemærkninger om folkepen-
sionens mindstebeløb. Hertil vil jeg gerne
sige — og det kan andre bekræfte, som del-
tog i forhandlingerne om folkepensionen —
at mit parti og jeg som mit partis ordfører
gjorde alt, hvad vi kunne, for at undgå
mindstebeløbet til alle ældre medborgere
over 67 år. Vi anså det for at være principielt
forkert, og vi gik kun med til det, fordi vi
som vilkår fik den opsparingsordning, man
kalder den indeksregulerede opsparing. Først
under den forudsætning accepterede vi det,
og det skete som led i et forlig, hvorunder
det lykkedes os at få sat mindstebeløbet
ned, således at det ikke blev så stort som
efter regeringens forslag. Når det ærede
medlem siger, at der var den mulighed, at
man kunne fritage statskassen for dette
mindstebeløb, vil jeg gerne spørge, om det
er sådan, at det ærede medlem vil stille
forslag herom i folketinget, eller om måske
den højtærede socialminister, som det ærede
medlem jo støtter, vil stille et sådant
forslag. I så fald er det da klart, at bl. a.
jeg vil være villig til at yde min bistand
til at finde ud af, om dette ikke var en
fornuftig vej frem. Jeg vil dog gerne sige,
at det havde været bedre aldrig at have
fået det end at ophæve noget, som man
én gang har givet befolkningen. Jeg vil
altså gerne høre, om det ærede medlem
vil stille et sådant forslag, eller om det kun
var noget, han sagde.

Det ærede medlem hr. Niels Andersen
fremhævede som en fordel ved stabiliserings-

lånet den forskelsbehandling, der finder sted
mellem aktieselskaber og andelsselskaber
og privatpersoner, og sagde, at derved
rammer man ikke investeringerne hos andre
end de små virksomheder, der er i en privat-
mands eje. Ja, det er jo lidt kynisk af rets-
statspartiet at opfatte netop denne forskels-
behandling som noget praktisk, som noget
formålstjenligt, som noget rigtigt. Det må
dog være således, at hvad enten en virk-
somhed er organiseret som en enkelt-
mandsbedrift eller som et selskab, skal den
have samme vilkår over for staten og over
for de offentlige myndigheder.

Jeg er i øvrigt enig med det ærede med-
lem hr. Thorkil Kristensen i, at valuta-
forbedringen kan være af skrøbelig karakter,
men måske kan netop de farer, der lurar,
som det ærede medlem fremhævede, i nogen
grad modvirkes gennem ophævelsen af
tvangslånet. Det ærede medlem mener ikke,
det kan ske, uden at der kommer noget
andet i stedet, som er mere rationelt i
den nuværende situation, men det ærede
medlem er dog enig med os så langt, at
tvangslånet er noget irrationelt i denne
situation. Når jeg ser de farer, som truer vor
sejlads, og jeg ser, fra hvilken kant vinden
blæser, forekommer det mig, at en ophævelse
af tvangslånet ville give os større mulighed
for at forøge investeringerne og produktio-
nen i et forsøg på at undgå den nedgang i
vor produktion, som vi ellers kan risikere.

Jeg skal ikke komme med mange be-
mærkninger om, hvorvidt denne foran-
staltning er forbrugsbegrænsende eller ikke
forbrugsbegrænsende. Jeg har den opfat-
telse, at en del af den virker forbrugs-
begrænsende; jeg kender tvangslånsydere,
som må tage pengene fra deres forbrug,
det indrømmer jeg, men jeg kender til
gengæld også mange, der tager dem fra
deres opsparing.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen
nævnte nationalbanken og dennes beret-
ning. I denne beretning, på side 31, siger
nationalbankens direktion følgende om sta-
biliseringslånet — jeg beder om tilladelse
til at citere —:

„Stabiliseringslånet virker formentlig
mere investerings- end forbrugshæmmende
og må derfor overvejende regnes for et
pengepolitisk indgreb.“

Det er altså nationalbankens vurdering

[Poul Møller.]

af, hvorledes det skal stilles op; finansministeren siger fifty-fifty og skønner altså, at halvdelen tages fra forbruget og halvdelen fra opsparingen, og dette skøn har jeg ikke villet diskutere. I nationalbankens beretning skønnes tvangslånet at virke formentlig mere investerings- end forbrugshæmmende og må derfor overvejende regnes for et pengepolitisk indgreb. Det synes jeg der er grund til at fremhæve ved indledningen til den udvalgsbehandling, vi skal have om denne sag.

Hvis man vil fremme investeringerne og ikke ønsker dem fremmet ved, at staten finansierer dem, men ønsker dem fremmet ved at gøre det muligt for borgerne selv at investere, er en af de veje, vi kan gå, den, som her er anvist.

Jeg er glad for den bemærkning, den højtærede finansminister gjorde om diskontoneedsættelse. Jeg forstår, at det ikke er noget aktuelt, og jeg forstår også, at det ikke er den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starckes, men det fhv. medlem hr. Tholstrups mening, som den højtærede minister har givet udtryk for i sin kronik i det udmærkede dagblad.

Jeg vil gerne anbefale lovforslaget til velvillig behandling, og jeg håber, at vi som resultat deraf må få en lettelse af denne byrde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Axel Kristensen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 16. april, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om bortfald af ydelser til stabiliseringslån for skatteåret 1958-59 [af Axel Kristensen m. fl.].

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om udlændinges adgang til landet m. v.

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om folketingets ombudsmand.

5) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1956.

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Sagføreres møderet for højesteret, voteringsordningen i højesteret og nordiske sagføreres møderet).

Mødet hævet kl. 17⁴⁵.

79. møde.

Onsdag den 16. april kl. 13.

Formanden: Fra statsministeriet har jeg modtaget følgende skrivelse:

„Statsministeriet.

København, den 15. april 1958.

Efter at statsministeriet har forelagt spørgsmålet om varigheden af udbetalingen af ventepenge til de den 28. maj 1957 afskedigede medlemmer af ministeriet under ledelse af statsminister H. C. Hansen for folketingets udvalg for forretningsordenen, har udvalget den 29. marts 1958 tilskrevet statsministeriet således: